

ПРИКАЗ

БОЕРЫК

28.02.2019

г.Казань

№ 132-осн

Баулы урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Баулы урманчылыгының урман хужалыгы регламентын расларга (кушымтада бирелә).

2. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының түбәндәге боерыкларын көчен югалткан дип танырга:

«Баулы урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2013 елның 22 октябрәндәге 571/7-осн номерлы;

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2013 елның 22 октябрәндәге 571/7-осн номерлы боерыгы белән расланган Баулы урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 14 декабрәндәге 702-осн номерлы.

3. Әлеге боерык аны рәсми бастырып чыгарган көненнән башлап 10 көн узгач үз көченә керә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары Ә.Н.Бәдертдиновка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2019
елның 28.02 132-осн номерлы
боерыгы белән расланды

БАУЛЫ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Эчтәлек

КЕРЕШ	5
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама	16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.....	16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше.....	19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	21
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	24
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама	24
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама.....	25
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге.....	25
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама.....	30
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	33
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ТОРГЫЗУ НОРМАТИВЛАРЫ	36
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	36
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме.....	37
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	55
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	74
2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре.....	78
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)	79
2.1.6. Урман торгызу методлары.....	81
2.1.7. Урманнардан үзагач эзерләү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар	81

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	82
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	83
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	83
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	84
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	84
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	84
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	85
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар.....	86
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	86
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары	87
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	87
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары	88
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	88
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары	88
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	89
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары.....	89
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге	90
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү.....	90
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	90
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары	91
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92
2.11. Урманнардан урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.12. Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	94
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары	95
2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	96
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	99
2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	100
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм янадан үстерүгә карата таләпләр...	101
2.17.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	101
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	104
2.17.3. Урманнарны янадан үстерүгә карата таләпләр	108
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнен үзенчәлекләре.....	117
3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чикләмәләр	118
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр.....	118
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр.....	119
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр.....	120

КЕРЕШ

Әлеге урман хужалыгы регламенты Баулы урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнә.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә түбәндәгеләр файдаланылды:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2018 елның 2 февралендәге 44/1-осн номерлы боерыгы белән расланган 2017 елгы урман корылышы материаллары;

дәүләт урман реестры материаллары.

Регламентны эшләүче:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А й., Казан ш., 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ УК),

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ СК),

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ ЖК),

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ ГК),

«Жир асты байлыклары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Жир асты байлыклары турында» РФ законы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30

декабрэндәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрэндәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрэндәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрэндәге 149-ФЗ номерлы федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2019 елның 01 гыйнварына карата).

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 ст. 7 өл.	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 03 мартындагы 138 номерлы карары
100 ст. 2	Урман кишәрлекләренә һәм	Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урман

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексинда каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 38 п.	урманнардан файдаланганда барлыкка килэ торган мөлкэт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтижәсендә урманнарда китерелгән зыянның күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрдәге 1730 номерлы карары
96 ст., 81 ст. 36 п.	Федераль дөүләт урман күзәтчелеге (урман сагы), аны гамәлгә ашыру тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль дөүләт урман күзәтчелеген (урман сагын) гамәлгә ашыру турында нигезләмә раслау турында» 2007 елның 22 июндәге 394 номерлы карары
50 ст. 3 өл.	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнергә тиешле максималь үзагач күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июндәге 395 номерлы карары
73 ст. 4 өл., 81 ст. 27 п.	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль милектә булган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 ст.	Сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Су объекттын файдалануга тапшыру турында карар эзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрдәге 844 номерлы карары
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемент линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июндәге 578 номерлы карары
76 ст. 3 өл., 81 ст. 30 п.	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнә торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Федераль мөлкәттә торган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16 ст. 3 өл., 60.3 ст., 81 ст. 17 п.	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2007 елның 20 маендагы 607 номерлы карары
16 ст. 3 өл., 53 ст. 3 өл., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрдәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янғыннарын сүндерү планын һәм аның рәвешен эшләү һәм раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда һәм урман янғыннарында янғын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәжәсендә контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 ст. 3 өл.	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеген. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенен кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралдәге 190 номерлы карары
6 ст.	Урманнар урнашкан жирләр	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман фонды жирләрен бүтән (башка) категория жирләренә күчерү турында документлар составы һәм аларны әзерләү тәртибе турында» 2006 елның 28 февралдәге 48 номерлы карары
105 ст. 7 өл.	Урман паркы зоналарының, яшел зоналарның вазыйфай зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман паркы зоналарының вазыйфай зоналарын, урман паркы зоналарының, яшел зоналарның

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексинде каралган	Норматив актлар
1	2	3
		мәйданын һәм чикләрен билгеләү турында нигезләмә раслау турында» 2009 елның 14 декабрдәге 1007 номерлы карары
13 ст.	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлдәге 1283-р номерлы боекы
21 ст.	Урман инфраструктурасына бәйлә булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы оештыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында»
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралдәге 160 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия Табигать министрлыгы) норматив актлары		
62 ст. 3 өл., 81 ст. 21 п.	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урман торгызу кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 29 июндәге 375 номерлы боекы
77 ст. 7 өл.	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман кишәрлекләре арендасының бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 20 декабрдәге 693 номерлы боекы
73.1 ст. 7 өл.	Урман кишәрлегенә типик аренда шартнамәсе	«Урман утыртмаларын сату-алунуң бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 17 октябрдәге 567 номерлы боекы
60.15 ст.	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә РФ субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боекы
16 ст. 3 өл., 64 ст. 3 өл., 81 ст. 23 п.	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрдәге 626 номерлы боекы

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексинде каралган	Норматив актлар
1	2	3
103 ст. 6 өл., 81 ст. 40 п.	Махсус сакланучы табигый территориялерде урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләре	«Махсус сакланучы табигый территориялерде урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 ст.	Урман янгыннарын кисәтү	«Урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардан файдаланучы затларның әлеге чаралар белән тәэмин ителү нормативларын, урманнардан файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 ст.	Урманнарда янгын чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгын куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 ст. 3 өл.	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 ст. 7 өл., 81 ст. 34 п.	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 ст.	Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингы	«Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 05 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 ст.	Зарарлы организмнар таралуны кисәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 12 сентябрэндәге 470 номерлы боерык
60.6 ст. 4 өл.	Урман патологиясе буенча тикшеренүләр. Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру тәртибен һәм урман патологиясе буенча тикшеренү актының формасын раслау турында» 2016 елның 16 сентябрэндәге 480 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16.1 ст. 4 өл., 29 ст. 9 өл. 81 ст. 4 п.	Дилэнке эшлере. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдэләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдэләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыкларда, урман паркларында агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2016 елның 13 сентябрэндәге 474 номерлы боерык, «Дилэнке эшлере төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, Дилэнке эшлерең технологик картасы формасын, Дилэнке карау акты формасын һәм Дилэнке карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнэндәге 367 номерлы боерык
60.4 ст.	Урман яклау буенча районнарға бүленеш	«Урман яклау буенча районнарға бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 09 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 ст.	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрэндәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрэндәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 06 октябрэндәге 514 номерлы боерык,
70.1 ст. 12 өл.	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлегенә проект документациясе составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны эзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 03 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 ст.	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 08 июнэндәге 283 номерлы боерык
65 ст. 5 өл.	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын төзү һәм аерып чыгару кагыйдэләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрэндәге 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының урман үсемлекләренә районнарға бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2015 елның 17 сентябрэндәге 400 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексинда каралган	Норматив актлар
1	2	3
		боерык
46 ст. 3 өл., 81 ст. 13 п.	Урманнардан агач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдэләре	«Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2014 елның 01 декабрдәге 528 номерлы боерык
38 ст.	Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдэләрен раслау турында» 2017 елның 21 июндәге 314 номерлы боерык
49 ст. 3 өл., 81 ст. 14 п.	Урманнардан файдалану турында хисап. Урманнардан файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнардан файдалану турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнардан файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардан файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 ст. 2 өл., 81 ст. 25 п.	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардан файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урман торгызу һәм урман үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 ст.	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2016 елның 26 сентябрдәге 496 номерлы боерык
26 ст. 3 өл., 81 ст. 3 п.	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2015 елның 16 гыйнварындагы 17 номерлы боерык
73.1 ст. 6 өл., 81 ст. 28 һәм 29 п.	Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибе	«Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзерләү һәм төзү тәртибен раслау турында» 2015 елның 28 октябрдәге 445 номерлы боерык
60 ст. 3	Урманнарны янгыннардан саклау	«Урманнарны янгыннардан саклау турында

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексінде каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 60.11 ст. 3 өл., 81 ст. 20.1 п.	турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртібе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртібе	хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртібен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртібен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 ст. 3 өл.	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 23 июнендәге 361 номерлы боерык
53.4 ст.	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 08 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 ст. 2 өл.	Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү	«Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү тәртібен һәм тиешле акт формасын раслау турында» 2014 елның 01 декабрәндәге 529 номерлы боерык
86 ст. 5 өл.	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны әзерләү тәртібе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бертип формасын һәм составын, аны әзерләү һәм үзгәрешләр кертү тәртібен раслау турында» 2017 елның 20 декабрәндәге 692 номерлы боерык
32 ст.	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы боерык
67 ст., 68 ст.	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлеге	«Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 122 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 ст. 2 өл.	Урманнарны үзләштерү проекты. Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртібе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртібен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
104 ст. 2 өл., 105 ст. 8 өл.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә	«Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау,

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексінде каралган	Норматив актлар
1	2	3
	урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләре	янадан үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрдәгә 485 номерлы боерык
29 ст. 5 өл., 81 ст. 1 п.	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
39.1 ст.	Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	«Урманнардан урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 19 июлендәгә 308 номерлы боерык
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 10 июнендәгә 223 номерлы боерык
43 ст.	Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану.	«Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшләр өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2010 елның 27 декабрдәгә 515 номерлы боерык
31 ст.	Чәер эзерләү	«Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы боерык
39 ст.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 510 номерлы боерык
34 ст.	Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 511 номерлы боерык
40 ст.	Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 23 декабрдәгә 548 номерлы боерык
41 ст.	Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 21 февралендәгә 62 номерлы боерык
63 ст. 2 өл., 81 ст. 22 п.	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урман үрчетү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
29 ст. 6 өл., 81 ст. 2 п.	Агач материалы эзерләү. Агач материалын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре	«Үзагачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрдәгә 513 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	(токимнары) исемлеге	
53 ст. 4 өл., 53.1 ст., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янғын куркынычсызлыгы. Урман янғыннарын кисәтү	«Урманнарны янғынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янғын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янғын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 ст.	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрдәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014-2020 елларга Татарстан Республикасы урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
		Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяжлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү ставкалары билгеләү турында» 2017 елның 27 февралендәге 9-1/нпс номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӘГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Баулы урманчылыгы Татарстан Республикасының көньяк өлешендә Баулы һәм Бөгелмә районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы Баулы шәһәре үзәгендә, иң якин урнашкан Юатаза тимер юл станциясеннән 25 чакрым ераклыкта һәм республика башкаласы Казаннан 350 чакрым ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы: 423930, Татарстан Республикасы, Баулы ш., Лесхоз ур., 1.

Телефон: (85569)5-61-70, 8-917-906-78-34, E-Mail: Bavlinskoe.Gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенә төньяктан көньякка кадәр озынлыгы – 42 км, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 36 км.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенә муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

Урманчылык төзелеше

№ п/п	Кишәрлек урманчылыкларының атылышы	Урман кварталларының номерлары	Административ район	Гомуми мәйданы, га
1	2	3	4	5
1	Баулы	1-5, 17-20, 22-24, 116-144, 146, 147, 338-339, 343, 346-350, 353-356, 363	Бөгелмә	3619
		6-16, 21, 25-115, 145, 148-164, 340-342, 344, 345, 351, 352, 357-362	Баулы	7359
		Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		10978
2	Кандыз	165-337	Баулы	12459
Урманчылык буенча жәмгысе				23437
шул исәптән районнар буенча			Баулы	19818
			Бөгелмә	3619

Территорияләрендә урман фонды урнашкан муниципаль районның урманлы өлеше 25% тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлеп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

1 нче карта-схема

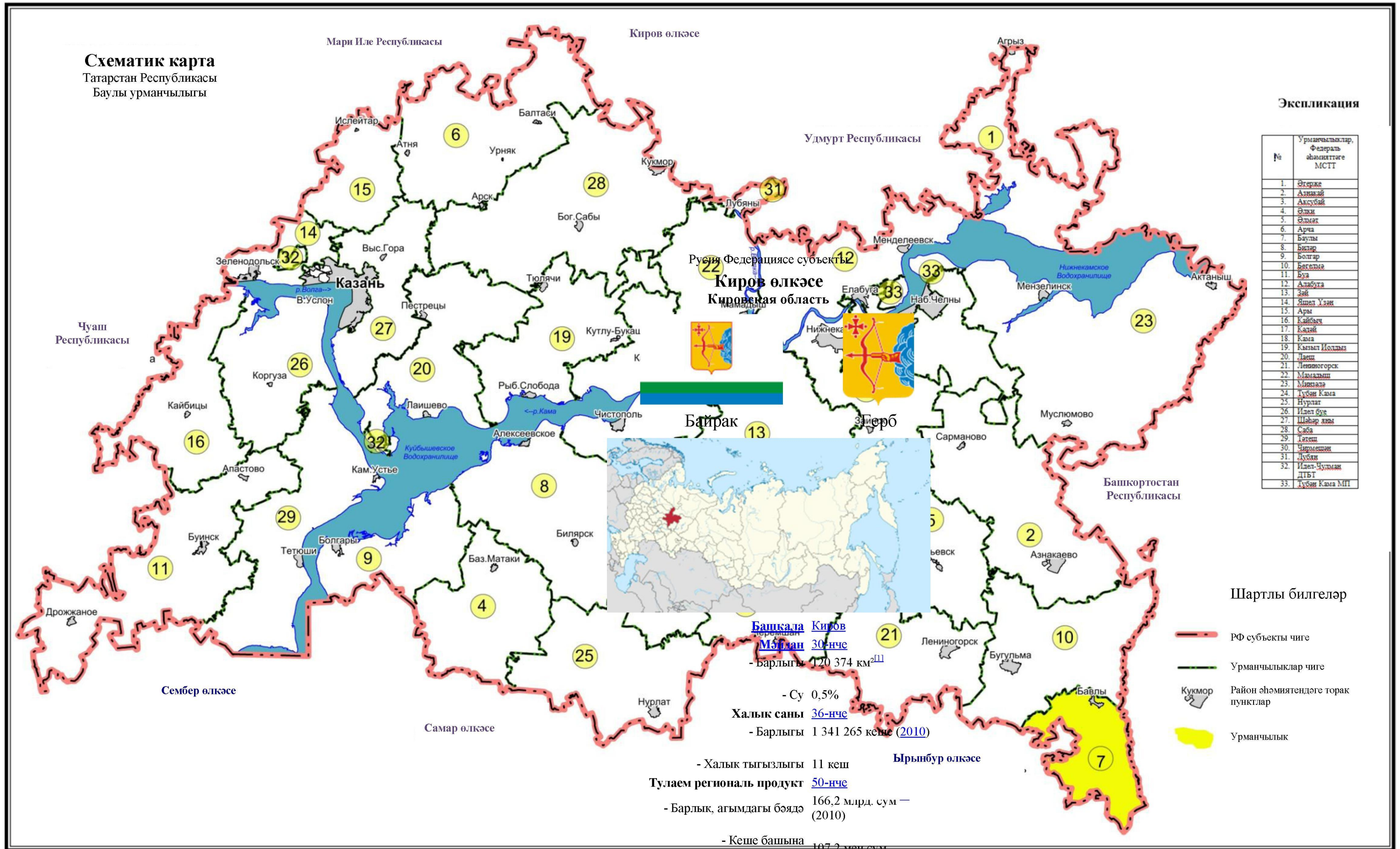
Схематик карта
Татарстан Республикасы
Баулы урманчылыгы

Экспликация

№	Урманчылыктар, Федераль азияттаге МСТТ
1.	Өгерже
2.	Азнакай
3.	Аксубай
4.	Әлчи
5.	Әлмәт
6.	Арча
7.	Баулы
8.	Биләр
9.	Болгар
10.	Бөгелма
11.	Буа
12.	Алабуга
13.	Зай
14.	Яшел Узян
15.	Ары
16.	Кайбыч
17.	Казей
18.	Кама
19.	Кызыл Иодлыз
20.	Лаеш
21.	Лениногорск
22.	Мамалыш
23.	Минзата
24.	Тубан Кама
25.	Нурлат
26.	Идел буе
27.	Шабар яны
28.	Саба
29.	Төгеш
30.	Чирмешан
31.	Лубян
32.	Идел-Чулман ДТБТ
33.	Тубан Кама МП

Шартлы билгеләр

- РФ субъекты чиге
- Урманчылыктар чиге
- Район әһәмиятендөгә торак пунктлар
- Урманчылык

Башкала [Киров](#)
Мәҗлес [30-нче](#)
- Барлыгы 120 374 км²^[1]
- Су 0,5%
Халык саны [36-нче](#)
- Барлыгы 1 341 265 кеше (2010)
- Халык тыгызлыгы 11 кеш
Тулаем региональ продукт [50-нче](#)
- Барлык, агымдагы бәядә 166,2 млрд. сум — (2010)
- Кеше башына 107,2 миң сум

Федераль округы [Идел буе](#)
Икътисади районы [Идел-Нократ](#)
Рәсми тел(ләр) [рус теле](#)
Губернатор [Игорь Васильев \(в.б\)](#)^[3]
Законнар чыгару Жыельшы рәисе [Владимир Быков](#)^[4]

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы белән расланган урман үсү районнарына бүленеш нигезендә урманчылык территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районына кертелгән (2 нче таблица).

2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарға бүленеше

Номеры	Кишәрлек урманчылыкларының атылышы	Урман үсә торган зоналар	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарға бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Баулы	Урман-дала зонасы	Россия Федерациясенең Европа өлешендәге урман-дала районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен – 3, чыршы – 4, имән – 2	1-164, 338-363	10978
2	Кандыз					165-337	12459
Барлығы							23437

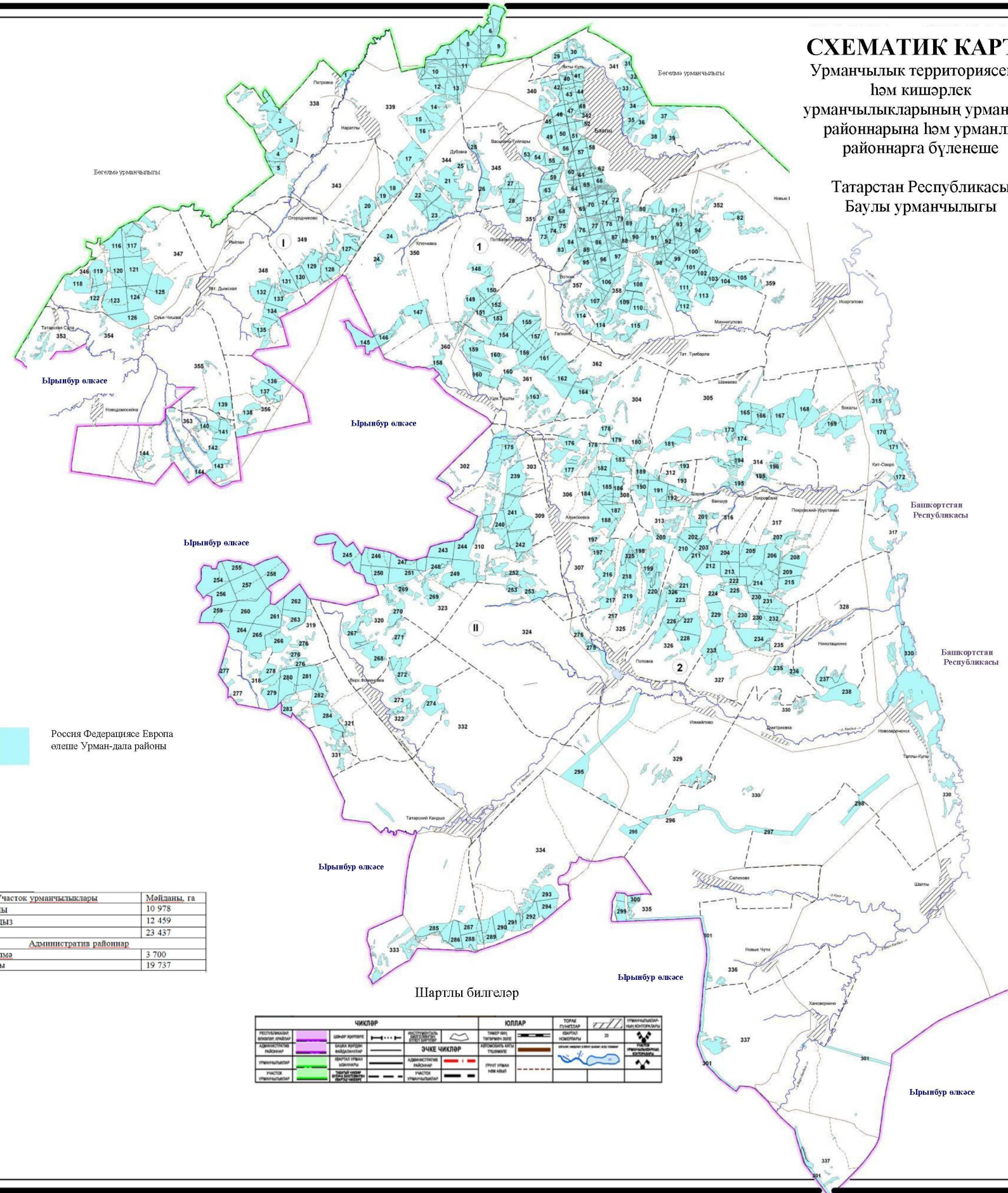
Урманчылык территориясенең һәм кишәрлек урманчылыкларының урман үсү районнарына һәм урманлы районнарға бүленеше 2 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

2 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманчылык территориясенен
Һәм кишәрлек
урманчылыкларының урман үсү
районнарына һәм урманлы
районнарга бүленеше

Татарстан Республикасы
Баулы урманчылыгы

Россия Федерациясе Европа өлеше Урман-дала районы

Участок урманчылыклары		Майданы, га
1	Баулы	10 978
2	Кандыз	12 459
Барлығы:		23 437
Административ районнар		
I	Бөгелма	3 700
II	Баулы	19 737

Шартлы билгеләр

ЧИКЛОР		ЮЛЛАР		ТОПКА		УРМАНЧИЛИК ТЕРРИТОРИЯСЕНЕН ҺӘМ КИШӘРЛЕК УРМАНЧИЛИКЛАРЫНЫҢ УРМАН ҮСҮ РАЙОННАРЫНА ҺӘМ УРМАНЛЫ РАЙОННАРГА БҮЛЕНЕШЕ	
Чикле урман	Чикле урман	Асфальт юлы	Таш юлы	Топка	Топка	Урманчылык территориясе	Урманчылык территориясе
Урманчылык	Урманчылык	Желез юлы	Желез юлы	Топка	Топка	Урманчылык территориясе	Урманчылык территориясе
Урманчылык	Урманчылык	Желез юлы	Желез юлы	Топка	Топка	Урманчылык территориясе	Урманчылык территориясе
Урманчылык	Урманчылык	Желез юлы	Желез юлы	Топка	Топка	Урманчылык территориясе	Урманчылык территориясе

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарның максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	
Барлыгы урманнар, шул исәптән	Баулы		10978	
	Кандыз		12459	
	Жәмгысе		23437	
1. Яклаучы урманнар, барлыгы, шул исәптән	Баулы		8952	
	Кандыз		5489	
	Жәмгысе		14441	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Баулы	квартал өлешләре: 1, 23, 25, 26, 29, 30, 140, 142, 144, 158, 160, 338, 339, 343, 344, 349, 350, 354, 357, 358, 360, 363	159	РФ Урман кодексы, 102 ст.; РФ Су кодексы, 65 ст.
	Кандыз	квартал өлешләре: 170-172, 175, 176, 195, 253, 275, 295, 301, 303, 310, 314-318, 320, 322, 324, 328, 330, 335, 337	592	
	Жәмгысе		751	
1.2. табигый һәм бүтән объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, шул исәптән			4050	
1.2.1. Россия Федерациясе субъектлары милегендә булган, гомуми	Баулы	квартал өлешләре: 10, 12, 13, 18, 45, 46, 50, 126, 127, 143, 149-152, 341, 343, 344, 349-352, 357, 358	69	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының
	Кандыз	квартал өлешләре: 201,	8	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	
файдаланудагы тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары	Жәмгысе	285, 295, 314, 333	77	«Төбәк эһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципаль эһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
1.2.2. яшел зоналар	Баулы	кварталлар: 27, 28, 42, 49, 53-56, 59-60, 63, 64, 67-69, 73-79, 82-113, квартал өлешләре: 45, 46, 50	2854	Татар АССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы карары
	Кандыз		–	
	Жәмгысе		2854	
1.2.3. урман паркы зоналары	Баулы	кварталлар: 31-41, 43-44, 47, 48, 51, 52, 57, 58, 61, 62, 65, 66, 70, 71, 72, 80, 81	1119	Татар АССР Министрлар Советының 1968 елның 26 августындагы 30 номерлы карары
	Кандыз		–	
	Жәмгысе		1119	
1.3. кыйммәтле урманнар, барлыгы, шул исәптән			9640	
1.3.1. дала, ярымдала, урман даласы, урмантундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда	Баулы	кварталлар: 2-5, 19-22, 24, 114-115, 128-139, 141, 145-148, 153-157, 159, 161-164, 340, 342, 345-348, 353, 355-356, 359,	4751	«Татарстан Республикасы территория-

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренен номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	
урнашкан урманнар		361-362, квартал өлешләре: 1, 18, 23, 25-26, 29-30, 121, 125, 127, 140, 142-144, 149-152, 158, 160, 338-339, 341, 343-344, 349-352, 354, 357-358, 360, 363		сендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Кандыз	кварталлар: 165-169, 173, 174, 177-181, 194, 196, 197, 207, 216, 217, 235-238, 252, 267-274, 277, 283, 296-298, 302, 304-309, 311-313, 319, 321, 323, 325-327, 329, 331-332, 336, квартал өлешләре: 170-172, 175, 176, 195, 253, 275, 295, 301, 303, 310, 314-318, 320, 322, 324, 328, 330, 333, 335, 337	4889	
	Жәмгысе		9640	
2. Эксплуатация урманнары	Баулы	кварталлар: 6-9, 11, 14-17, 116-120, 122-124, квартал өлешләре: 10, 12, 13, 121, 125, 126	2026	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кергү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Кандыз	кварталлар: 182-193, 198-200, 202-206, 208-215, 218-234, 239-251, 254-266, 276, 278-282, 284, 286-294, 299, 300, квартал өлешләре: 201, 285	6970	
	Жәмгысе	-	8996	

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Жирләренә сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	мәйданы, га	%
1	2	3
1. Жирләренә гомуми мәйданы	23437.0	100
2. Урманлы жирләр – барлыгы	22054.2	94
2.1. Урман үсемлекләре каплаган жирләр, барлыгы:	21482.5	92
шул исәптән урман культуралары	4246.8	18
2.2. Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр, барлыгы	571.7	2
шул исәптән		
– тоташмаган урман культуралары	160.5	1
– питомниклар һәм урман плантацияләре (дендрарийлар)	9.4	
– урман торгызу фонды, барлыгы	401.8	2
шул исәптән		
– көекләр		
– һәлак булган утыртмалар	50.2	
– кисентеләр	140.8	1
– ачык, ташландык урыннар	210.8	1
3. Урмансыз жирләр, барлыгы	1382.8	6
шул исәптән		
– сөрүлекләр	42.2	
– печән чабу урыннары	190.1	1
– жәйләүләр	96.0	
– сулар	4.1	
– юллар, ызаннар	145.7	1
– утарлар һәм башка объектлар	45.6	
– сазлар	3.4	
– комнар		
– башка төрле жирләр	855.7	4

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукый режим РФ УК 103 ст. белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ ЖК 27 ст.).

Махсус сакланучы табигый территорияләрдә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ ЖК, РФ УК, «Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләр юк.

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә диләнке эшләре гамәлгә ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшләре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләр барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләренең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләренең һәм хайваннарның урман төрләре тереклек итә торган шартлар төрлелеген саклау өчен диләнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшләре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә диләнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрләренең потенциалы тереклек итү урыннары булып тора.

Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

Диләнке эшләрэн гамәлгә ашырганда сакланьрга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

Номеры	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналары зурлыгы (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эзләре буенча ачыкланьрга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибәргә мөмкин.	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киньлеге кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токымнары чыккан урыннар кертелергә тиеш.
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торьрга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киньлеге кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дөвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсә) чишмәләр тирәли буфер зонасы киньәтелергә мөмкин – хосусый тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Кишәрлек артык дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда күренә. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә үләнә аз булган агачлыклар белән бирелә.	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында.
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап	Ачык киньлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корьлышы буенча яклаучы полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла.	Киньлеге кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә

	урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар		утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0.5 га кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлеге күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы кинәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кергән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлеге 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртләчләр, текә ярлар) – тауның текәлеге кимендә 20° булганда.	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап кинәлеге кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Азкуәтле туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнгән торган урыннар Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләчләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан кинәлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 м ³ башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин уткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Известьташның калын катламының су белән былган куышлыклары.	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан кинәлеге кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.

		Өслегендә уйсулыклар, жиимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин.	
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган урыннар: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запасы 50 м ³ /га ким.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жыл аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана). Жил аударган агачлар-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә авуы нәтижәсе.	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла.
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана).	Диләнке эшләгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Коры-сарылы һәм куышлы тере агачлар зарури сакланьрга тиеш.
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәклекләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр.	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усак, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәклекләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора.
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токым агачлары: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәклекләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана.

	куаклыклар		
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, зур коры-сары тупланган урыннарда чыршы шытымы.	Үренте чәчәклекләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренен яңа ачыкланган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләрне билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләргә булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә кинәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның жыйнак төркеме ачыкланса, алар тирәли киңлегенә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк.
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар.	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жылга каршы торучанлыкны, бөжәк ашаучы кошларны күчерү урыннарын тәмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыклары булган агачлар	Зур оялыклары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия.	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлегенә - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижәләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин.
19	Зур кырмыска оялары	0,5 м биегрәк булган кырмыска оялары.	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләргә тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла.

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

РФ Хөкүмәтенен 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы нигезендә «Яклаучы урманнар, эксплуатацияләнүче урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген» расланды.

Россия Федерациясенең Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында да төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама киләсе таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юллар озынлыгы, км					Гомуми файдалану дагы
	Бар- лыгы	Урман хужалыгының (типләре буенча)				
		I тип	II тип	III тип	Жәм- гысе	
1	2	3	4	5	6	7
Юллар, барлыгы	135,6	3,2	2,2	110,9	116,3	19,3
шул исәптән						
а) автомобиль	135,6	3,2	2,2	110,9	116,3	19,3
алардан:						
каты түшәмәле	-	-	-	-	-	-
грунт	135,6	3,2	2,2	110,9	116,3	19,3

Квартал ызаннарының озынлыгы – 143 км, чиктәш жирдән файдаланучылар белән чик озынлыгы – 541 км, урман грунт юллары озынлыгы – 185 км.

Гамәлдәге урман инфраструктурасы объектлары якныча 15 км озынлыгында агач кисүне һәм квартал ызаннарын чистартуны һәм 1072 данә (ел саен 350 данә) күләмендә квартал баганалары урнаштыруны таләп итә.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

Урман инфраструктурасы төзүгә бәйле булмаган объектларны урман фонды жирләрендә төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү РФ УК 21 статьясына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

Линияле объектларның гомуми озынлыгы 158 чм тәшкил итә, шулардан: ЛЭП – 26 чм, нефть үткәргечләр – 129 чм, газүткәргечләр – 1 чм, бүтән трассалар – 1 чм.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урман урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнан агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү

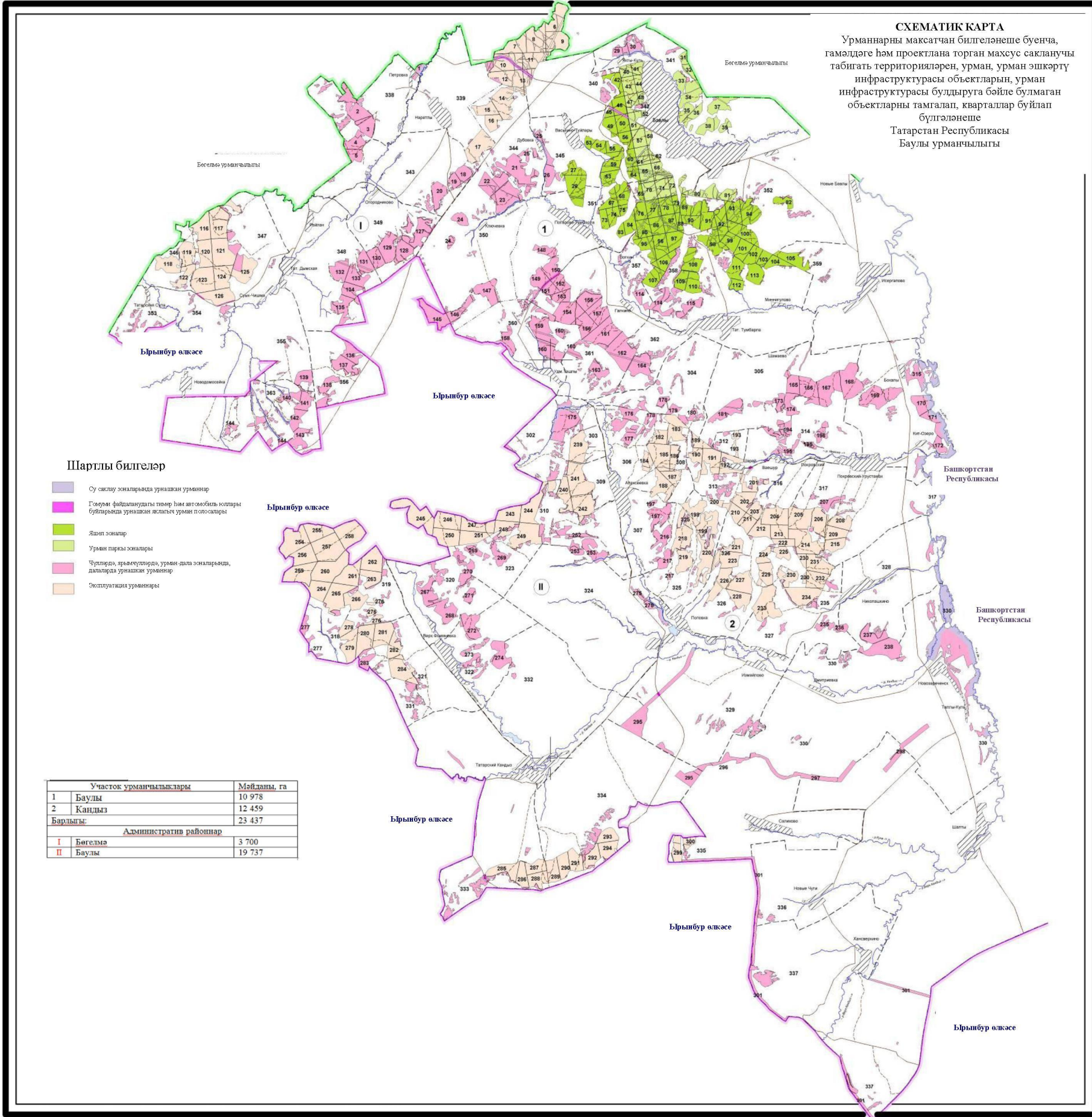
өчөн файдалану кагыйдэләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

3 нче карта-схема

СХЕМАТИК КАРТА

Урманнарны максатчан билгеләнеш буенча, гамалдаге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгеләнешне Татарстан Республикасы Баулы урманчылыгы

Шартлы билгеләр

- Су саклау зоналарында урнашкан урманнар
- Гөмбәләр файдалануында төмөр һәм автомобиль юллары буйларында урнашкан ялгыш урман полосалары
- Яшеп зоналар
- Урман паркы зоналары
- Чүпләрдә, ярыкчеләрдә, урман дала зоналарында, далада урнашкан урманнар
- Эксплуатация урманнары

Участок урманчылыктары		Мәйданы, га
1	Баулы	10 978
2	Кандыз	12 459
Барлығы:		23 437
Административ районнар		
I	Бөгелма	3 700
II	Баулы	19 737

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы булып саналучы гражданныр һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ УК 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ УК 5 ст. нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлөп рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Файдалану төрләре	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешләре исемлеге	Мәйданы, га
1	2	3	4
1. Агач материалы әзерләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 29 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
2. Чәер әзерләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 31 статьясы)	Баулы	Кварталлар: 6, 8, 9, 14, 15, 116-120, 124, Квартал өлешләре: 7, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 121-123, 125, 126	1885
	Кандыз	Кварталлар: 182-193, 198-200, 202-206, 208-215, 218-234, 239-251, 254-266, 276, 278-282, 284, 286-294, 299, 300 Квартал өлешләре: 201, 285,	6964
	Жәмгысе		8849
3. Агач булмаган урман ресурслары әзерләү һәм жыю (Россия Федерациясе Урман кодексының 32 ст.)	Баулы	Квартал өлешләре: 1-164, 338-363	8583.7
	Кандыз	Квартал өлешләре: 165-337	8951.8
	Жәмгысе		17535.5
4. Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыю (Россия Федерациясе Урман кодексының 34 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
5. Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен	Баулы	Квартал өлешләре: 1-30, 42, 45, 46, 49, 50, 53-56, 59, 60,	8829,6

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлешлөрө исемлеге	Майданы, га
1	2	3	4
гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 36 ст.)		63, 64, 67-69, 73-79, 82-164, 338-363	
	Кандыз	Квартал өлешлөрө: 165-337	11434,6
	Жәмгысе		20264.2
6. Авыл хужалыгы алып бару (Россия Федерациясе Урман кодексының 38 ст.)	Баулы	1-30, 42, 45, 46, 50, 53-56, 59, 60, 63, 64, 67-69, 73-79, 82-164, 338-363	9859
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		22318
7. Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 40 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
8. Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 41 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
9. Урман плантацияләрә булдыру һәм аларны эксплуатацияләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 42 ст.)	Баулы	Квартал өлешлөрө: 6, 7, 8, 9, 10-17, 116-126,	7053.7
	Кандыз	Квартал өлешлөрө: 182-193, 198-200, 201, 202-206, 208-215, 218-234, 239-251, 254-266, 276, 278-282, 284, 285, 286-294, 299, 300	6496.1
	Жәмгысе		13549.8
10. Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрә, дару үләннәрә үстөрү (Россия Федерациясе Урман кодексының 39 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
10 ¹ . Урман үсемлекләрәненң утырту материалын (үрентеләр,	Баулы	1-164, 338-363	10978

Файдалану төрлөрө	Киш. урманчылыгының атылышы	Кварталлар яки аларның өлөшлөрө исемлеге	Майданы, га
1	2	3	4
чөчкөннөр) үстөрү) (Россия Федерациясе Урман кодексының 39.1 ст.)	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
11. Жир асты байлыктарын геологик өйрөнү, файдалы казылма ятмаларын эшкөртү буенча эшләр башкару (Россия Федерациясе Урман кодексының 43 ст.)	Баулы	Квартал өлөшлөрө: 1-164, 338-363	8583.7
	Кандыз	Квартал өлөшлөрө: 165-337	8951.8
	Жәмгысе		17535.5
12. Сусаклагычлар, башка төрлө ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 44 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
13. Линияле объектлар төзү, үзгөртөп кору, эксплуатацияләү (Россия Федерациясе Урман кодексының 45 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
14. Агач материалы һәм башка төрлө урман ресурслары эшкөртү (Россия Федерациясе Урман кодексының 46 ст.)	Баулы	Квартал өлөшлөрө: 6, 7, 8, 9, 10-17, 116-126,	7053.7
	Кандыз	Квартал өлөшлөрө: 182-193, 198-200, 201, 202-206, 208-215, 218-234, 239-251, 254-266, 276, 278-282, 284, 285, 286-294, 299, 300	6496.1
	Жәмгысе		13549.8
15. Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру (Россия Федерациясе Урман кодексының 47 ст.)	Баулы	1-164, 338-363	10978
	Кандыз	165-337	12459
	Жәмгысе		23437
16. Россия Федерациясе Урман кодексының 6 статьясының 2 өлөшө нигезендә билгеләнгән бүтөн төрләр	Баулы		-
	Кандыз		-
	Жәмгысе		-

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ТОРГЫЗУ НОРМАТИВЛАРЫ

2.1. Урманнарда агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач материалы эзерләү өчен файдалану РФ УК 29, 29.1, 30 статьялары, РФ Табиғат министрлыгының 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Агач материалы эзерләү эшкуарлык эшчәнлегенә максатларында гражданнар, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнда каралган искәртмәле очрақларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен агач материалы эзерләүне гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә агач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлегенә 5 нче таблицадә күрсәтелдә.

Диләнкәдә (урман кишәрлегенә кисү өчен билгеләнгән урман утыртмалары урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) агач материалы эзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ Урман кодексының 16 ст.):

- 1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;
- 3) РФ УК 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендәгә теләсә нинди яшьтәгә урман утыртмаларын.

Агач эзерләү эше эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр Россия Федерациясә Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында агач эзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренә әйләнә-тирәлеккә хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрлә файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнешен һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ УК 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрақларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерләнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман

кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерләнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгеләнгән срок эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы эзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ УК 29 ст., «Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме 6 нчы таблицада китерелде.

Әлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 7 нче таблицада китерелде.

6 нчы таблица

Урман хужалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Күрсәт-кечләр	Барлыгы		шул исәптән тулылыгы буенча													
	га	мең м ³	1		0.9		0.8		0.7		0.6		0.5		0.4 – 0.3	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	14	15
Урманнарның максатчан билгеләнеше: яклаучы урманнар																
Яклаучы урман категорияләре – Су саклау зоналарында урнашкан урманнар																
сайланма кисүләр																
Хужалык бүлемтеге – Каенлы																
Токымы – КАЕН																
Барлыгы хисапка кертелде	1.5	0.17									0.5	0.08			1.0	0.09
Гомуи												15				

киселө торган запас																	
Урт. кабатлану чоры	10																
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке																	
– тамыр																	
- ликвид																	
– эшкә яраклы																	
Яклаучы урман категорияләре буенча жәмгысе																	
Барлыгы хисапка кертелде	4.6	0.60									2.6	0.4 6				2.0	0.14
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты												15					
1 мәртәбәдә киселө торган запас	2.6	0.07									2.6	0.0 7					
Урт. кабатлану чоры																	
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	0.26																
– тамыр		0.007															
- ликвид		0.006															
– эшкә яраклы		0.004															
Уртак файдаланудагы тимер юл, уртак файдаланудагы федераль автомобиль юллары, Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә торучы уртак файдаланудагы автомобиль юллары буйлап урнашкан яклау урман категорияләре – Урманнарның яклаучы полосалары																	
сайланма кисүләр																	
Хужалык бүлемтеге – Наратлы																	
токымы – нарат																	
Барлыгы хисапка кертелде	0.3	0.07									0.3	0.7					
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты												15					
1 мәртәбәдә киселө торган	0.3	0.01									0.3	0.0 1					

яраклы																
Хужалык бүлемтеге – Каенлы																
Тоқымы – КАЕН																
Барлығы хисапка кертелде	193.5	28.48						8.5	1.7	57. 5	9.4 5	3 6. 7	5.5 8	90. 8	11.7 5	
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты									25		15					
1 мәртәбәдә киселә торган запас	66	1.85						8.5	0.4 3	57. 5	1.4 2					
Урт. кабатлану чоры	10															
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	6.6															
– тамыр		0.185														
- ликвид		0.173														
– эшкә яраклы		0.057														
Хужалык бүлемтеге – Усаклы																
Тоқымы – УСАК																
Барлығы хисапка кертелде	226.8	38.32					2 4. 9	5.9 7	43. 9	8.7 8	50. 2	8.6 7	5 5. 3	8.8 8	52. 5	6.02
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты								30		25		15				
1 мәртәбәдә киселә торган запас	119	5.32					2 4. 9	1.8	43. 9	2.2 1	50. 2	1.3 1				
Урт. кабатлану чоры	10															
Ел саен исәпкә тотылучы диләнке	11.9															
– тамыр		0.532														
- ликвид		0.474														
– эшкә яраклы		0.332														
Хужалык бүлемтеге – Юкәле																
Тоқымы – ЮКӘ																
Барлығы	1.3	0.26									1.3	0.2				

хисапка кертелде											6					
Гомуи запастан урт. сайлап алу проценты											15					
1 мартэбэдэ киселэ торган запас	1.3	0.04								1.3	0.04					
Урт. кабатлану чоры	10															
Ел саен исэпкэ тотылучы дилэнке	0.13															
– тамыр		0.004														
- ликвид		0.004														
– эшкэ яраклы		0.002														
Хужалык бүлөмтеге – Тирэкле																
Токумы – Тирэк																
Барлыгы хисапка кертелде	1.1	0.25								0.4	0.11	0.07	0.14			
Гомуи запастан урт. сайлап алу проценты											15					
1 мартэбэдэ киселэ торган запас	0.4	0.02								0.4	0.02					
Урт. кабатлану чоры	10															
Ел саен исэпкэ тотылучы дилэнке	0.04															
– тамыр		0.002														
- ликвид		0.002														
– эшкэ яраклы																
Яклаучы урман категорияларе буенча жэмгысе																
Барлыгы хисапка кертелде	741.2	101.68					24.9	5.97	71.4	13.59	153.1	24.43	201.5	26.99	290.3	30.7
Гомуи запастан урт. сайлап								30		25		15				

алу проценты																
1 мөртөбөдө киселө торган запас	249.4	8.90				2 4. 9	1.8	71. 4	3.4 2	153 .1	3.6 8					
Урт. кабатлану чоры																
Ел саен исөпкө тотылучы дилөнке	24.94															
– тамыр		0.89														
- ликвид		0.786														
– эшкө яраклы		0.491														
Яклаучы урманнар категориясе – Урман-парк зоналары																
сайланма кисүлөр																
Хужалык бүлөмтеге – Имэнле																
Токымы – Имэн 4-5б бонитет																
Барлыгы хисапка кертелде	21.1	1.71								2.8	0.3 6			18. 3	1.35	
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты											15					
1 мөртөбөдө киселө торган запас	2.8	0.05								2.8	0.0 5					
Урт. кабатлану чоры	10															
Ел саен исөпкө тотылучы дилөнке	0.28															
– тамыр		0.005														
- ликвид		0.004														
– эшкө яраклы		0.003														
Хужалык бүлөмтеге – Каенлы																
Токымы – КАЕН																
Барлыгы хисапка кертелде	165.9	26.20				3. 4	0.6 8	48. 9	9.5 7	54. 5	8.7 5	3 7	5.0 8	22. 1	2.12	
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты							30		25		15					

- ликвид		0.063															
- эшкө яраклы		0.021															
Хужалык бүлөмгө – Усаклы																	
Токумы – УСАК																	
Барлыгы хисапка кертелде	36.8	5.75					1. 9	0.4 4	2.8	0.4 9	13. 9	2.3 8	1 1. 2	1.7 1	7		0.73
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты								30		25		15					
1 мөртөбөдө киселө торган запас	18.6	0.61					1. 9	0.1 4	2.8	0.1 2	13. 9	0.3 5					
Урт. кабатлану чоры	10																
Ел саян исәпкө тотылучы дилөнке	1.86																
- тамыр		0.061															
- ликвид		0.054															
- эшкө яраклы		0.038															
Хужалык бүлөмгө – Юкөле																	
Токумы – ЮКӨ																	
Барлыгы хисапка кертелде	152.7	37.23					8 2. 7	22. 49	26. 5	6.6 2	32. 3	6.5	3. 8	0.6 7	7.4		0.95
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты								30		25		15					
1 мөртөбөдө киселө торган запас	141.5	9.38					8 2. 7	6.7 5	26. 5	1.6 6	32. 3	0.9 7					
Урт. кабатлану чоры	10																
Ел саян исәпкө тотылучы дилөнке	14.15																
- тамыр		0.938															
- ликвид		0.835															
- эшкө яраклы		0.518															
Якланганлык категориясе буенча жәмгысе																	

урт. сайлап алу проценты																
1 мөртөбөдө киселө торган запас	2.5	0.15						1.7	0.12	0.8	0.03					
Урт. кабатлану чоры																
Ел саен исәпкө тотылучы диләнке																
– тамыр																
- ликвид																
– эшкө яраклы																
Каты яфраклы																
Барлыгы хисапка кертелде	538.7	54.47						20.5	3.11	73.6	9.81	157.4	17.96	287.2	23.59	
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты																
1 мөртөбөдө киселө торган запас	94.1	2.23						20.5	0.77	73.6	1.46					
Урт. кабатлану чоры																
Ел саен исәпкө тотылучы диләнке	9.66															
– тамыр		0.238														
- ликвид		0.194														
– эшкө яраклы		0.145														
Йомшак яфраклылар																
Барлыгы хисапка кертелде	1029.5	170.12					118	30.62	157.3	33.4	240.9	40.85	226.9	33.23	286.4	32.02
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты																
1 мөртөбөдө киселө	516.2	23.71					11	9.2	157.3	8.41	240.9	6.1				

Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Хуж секция се һәм өстелле к итүче токым	Урман үсемл. капламы га	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча:						Өлгергән һәм картайган утыртма запасы, мең м ³	1 га эскп фондына урт запас м ³	Уртанча тамыр массасы үсепте мең. м ³	Кисегенен яше	Исәпләп чыгарылган диләнке хисаплары, га					Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы					Экс фонды саны	Утыртмаларның кузалланган калдыгы га	
		Яшь урман	Урта яшьле		Өлгереп килүче	Өлгергән һәм картайган						Тигез итеп файдаланудагы	2 нче яшьле	1 нче яшьле	Интеграль	Торышы буенча	Майданы, га	Тамыр запасы, мең. м ³	Ликвидта				Өл килүче	Өл һәм картайган
			Барлыгы	Хисапк а кертел де		Барлыгы	Ш.и. карт												Барлыгы	Ш.и. эшлекле	% ликв. эшлекле			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

Эксплуатация урманнары

Тоташ диләнке кисүләр – майданы, га

Наратлы Нарат 1б-2	875	227	295	295	328	25		5,3	208	3,2	81	10	11	9	7		2	0,4	0,3	0,3	92	13	486	107
Чыршылы Чыршы 1б-3	137	112	25	25						0,4	81	1											11	
Карагайлы Карагач	104	40	56	56	8				231	0,3	81	1											56	
Имәнле Биек кәүс. имән	83	73	10	1						0,2	101													
Имәнле Тәб. кәүсәле имән 1б-3	726	9	155	114	325	237	9	29,2	123	1,5	61	11	23	28	20		20	2,4	2,1	1,5	72	12	114	360
Имәнле Тәб. кәүсәле имән 4-5б	704	1	34	7	43	626	420	77	123	1,1	51	13	23	34	24		23	2,7	2,4	1,7	72	28	7	444
Өрәңгеле Өрәңге 1б-3	1211	191	940	298	52	28		4,6	167	3,4	61	19	5	4	5		4	0,7	0,6	0,4	75	7	298	40
Өрәңгеле Өрәңге 4-5 б	18		11	11	4	3		0,4	131	0,1	51		1		1							10	11	4
Каенлы Каен	1598	110	614	359	272	602	21	85,2	141	3,7	61	25	41	44	39		39	5,4	4,8	3,0	62	16	359	488
Усаклы Усак	1789	319	279	279	384	807	134	155,8	193	6,4	41	40	49	59	44		49	9,5	8,4	6,6	78	16	279	700
Юкәле Юкә	663	60	264	150	167	172		40,2	234	2,3	61	10	16	17	15		14	3,3	2,9	2,0	70	12	150	191

Тирэкле Тирэк	3		2	2		1	1	0,1	163		31										7	1		
Тал Тал	1	1									41													
Кисү ысуллары буенча жәмгысе	7912	1143	2685	1597	1583	2501	585	397,8		22,6		131	169	19 5	15 6		151	24,4	21,5	15,5	73	15	1772	2264
шул исәптән																								
Блыслы	1116	379	376	376	336	25		5,3		3,9		12	11	9	8		2	0,4	0,3	0,3	92	13	486	107
Каты яфраклылар	2742	274	1150	431	424	894	429	111,2		6,3		44	52	66	50		47	5,8	5,1	3,6	73	19	430	848
Йомшак яфраклы	4054	490	1159	790	823	1582	156	281,3		12,4		75	106	12 0	98		102	18,2	16,1	11,6	71	15	789	1379

2.1.2. Урманнарны тәрбиялэгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица

Урманнарны тәрбиялэгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
Яклаучы урманнар						
Ылыслы						
Өстенлек итүче токым – нарат						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	301,6	69,1		370,7
		мең м³	66,3	19,96		86,26
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Майданы	га	30,2	4,6		34,8
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	1620	226		1846
	Ликвидлы	м³	1237	192		1429
	Эшкә яраклы	м³	860	136		996
Өстенлек итүче токым – чыршы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	85,9			85,9
		мең м³	12,9			12,9
2	Кабатлану чоры	ел	10			
3	Ел саен файдалану күләме					
	Майданы	га	8,6			8,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	282			282
	Ликвидлы	м³	220			220
	Эшкә яраклы	м³	149			149
жәмгысе ылыслы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	387,5	69,1		456,6
		мең м³	79,2	19,96		99,16
2	Кабатлану чоры	ел		15		
3	Ел саен файдалану					

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
	күләме					
	Мәйданы	га	38,8	4,6		43,4
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	1902	225		2127
	Ликвидлы	м³	1457	192		1649
	Эшкә яраклы	м³	1009	136		1145
Каты яфраклы						
Өстенлек итүче токым – имән						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	15,9			15,9
		мең м³	1,09			1,09
2	Кабатлану чоры	ел	10			10
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	1,6			1,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	31			31
	Ликвидлы	м³	20			20
	Эшкә яраклы	м³	8			8
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	9,5	8,6		18,1
		мең м³	1,02	1,13		2,15
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	1	0,6		1,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	19	11		30
	Ликвидлы	м³	12	10		22
	Эшкә яраклы	м³	6	5		11
Өстенлек итүче токым – Өрәңге						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	236,7	78,6		315,3
		мең м³	25,14	12,73		37,87
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	23,7	5,2		28,9
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	513	190		703
	Ликвидлы	м³	337	164		501

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
	Эшкә яраклы	м³	140	76		216
Жәмгысе каты яфраклы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	262,1	87,2		349,3
		мең м³	27,25	13,86		41,11
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	26,3	5,8		32,1
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	563	202		765
	Ликвидлы	м³	369	174		543
	Эшкә яраклы	м³	154	81		235
Йомшак яфраклылар						
Өстенлек итүче токым – Каен						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	4,8	49,6		54,4
		мең м³	0,74	7,63		8,37
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	0,4	5,0		5,4
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	19	176		195
	Ликвидлы	м³	14	150		164
	Эшкә яраклы	м³	7	94		101
Өстенлек итүче токым – Усак						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	61,7	102,9		164,6
		мең м³	7,03	16,62		23,65
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	6,2	10,3		16,5
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	176	428		604
	Ликвидлы	м³	115	341		456
	Эшкә яраклы	м³	55	130		185
Өстенлек итүче токым – юкә						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	53,8	55,3		109,1
		мең м³	7,81	13,36		21,17

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	5,4	5,5		10,9
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	207	322		529
	Ликвидлы	м³	122	259		381
	Эшкә яраклы	м³	71	128		199
Жәмгысе йомшак яфраклы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	120,3	207,8		328,1
		мең м³	15,58	37,61		53,19
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	12,0	20,8		32,8
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	402	926		1328
	Ликвидлы	м³	251	750		1001
	Эшкә яраклы	м³	133	352		485
Яклаучы урманнар буенча жәмгысе						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	769,9	364,1		1134
		мең м³	122,03	71,43		193,46
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	77,1	31,2		108,3
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	2867	1353		4220
	Ликвидлы	м³	2077	1116		3193
	Эшкә яраклы	м³	1296	569		1865
Эксплуатация урманнары						
Блыслы						
Өстенлек итүче токым – нарат						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	61,8	104,3		166,1
		мең м³	6,91	26,63		33,54
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
	Мәйданы	га	6,2	7,0		13,4
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	177	277		454
	Ликвидлы	м³	138	239		377
	Эшкә яраклы	м³	96	167		263
Өстенлек итүче токым – чыршы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	48,7	7,8		56,5
		мең м³	5,57	1,58		7,15
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	4,9	0,8		5,7
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	141	25		166
	Ликвидлы	м³	113	22		135
	Эшкә яраклы	м³	76	15		91
Жәмгысе ылыслы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	110,5	112,1		222,6
		мең м³	12,48	28,21		40,69
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	11,1	7,8		18,9
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	318	302		620
	Ликвидлы	м³	251	261		512
	Эшкә яраклы	м³	172	182		354
Каты яфраклы						
Өстенлек итүче токым – имән						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	19,3			19,3
		мең м³	1,81			1,81
2	Кабатлану чоры	ел	10			10
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	1,9			1,9
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	40			40
	Ликвидлы	м³	27			27
	Эшкә яраклы	м³	10			10

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
Өстенлек итүче токым – тәбәнәк кәүсәле имән						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	7,2	4,9		12,1
		мең м³	0,7	0,93		1,63
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	0,7	0,3		1
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	11	15		26
	Ликвидлы	м³	8	13		21
	Эшкә яраклы	м³	3	6		9
Өстенлек итүче токым – өрәңге						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	329,1	25,6		354,7
		мең м³	34,65	3,18		37,83
2	Кабатлану чоры	ел	10	15		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	32,9	1,7		34,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	689	45		734
	Ликвидлы	м³	448	39		487
	Эшкә яраклы	м³	185	17		202
Жәмгысе каты яфраклы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	355,6	30,5		386,1
		мең м³	37,16	4,11		41,27
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	35,5	2		37,5
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	740	60		800
	Ликвидлы	м³	483	52		535
	Эшкә яраклы	м³	198	23		221
Йомшак яфраклылар						
Өстенлек итүче токым – Каен						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	12,8	145,6		158,4
		мең м³	1,55	23,13		24,68
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану					

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
	күләме					
	Мәйданы	га	1,3	14,6		15,9
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	42	348		390
	Ликвидлы	м³	30	296		326
	Эшкә яраклы	м³	17	176		193
Өстенлек итүче токым – Усак						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	64,2	19,7		83,9
		мең м³	4,77	2		6,77
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	6,4	2		8,4
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	153	47		200
	Ликвидлы	м³	99	38		137
	Эшкә яраклы	м³	49	14		63
Өстенлек итүче токым – юкә						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	59	3,5		62,5
		мең м³	7,51	0,67		8,18
2	Кабатлану чоры	ел	10	10		
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	5,9	0,4		6,3
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	182	10		192
	Ликвидлы	м³	108	8		116
	Эшкә яраклы	м³	64	4		68
Жәмгысе йомшак яфраклы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	136	168,8		304,8
		мең м³	13,83	25,87		39,7
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	13,6	17		30,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	377	405		782
	Ликвидлы	м³	237	342		579
	Эшкә яраклы	м³	130	194		324

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
Эксплуатация урманнары буенча жәмгысе						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	602,1	311,4		913,5
		мең м³	63,47	58,19		121,66
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	60,2	26,8		87
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	1435	767		2202
	Ликвидлы	м³	971	655		1626
	Эшкә яраклы	м³	500	399		899
Урманчылык буенча барлыгы						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	1372	675,5		2047,5
		мең м³	185,5	129,62		315,12
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	137,3	58		195,3
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	4302	2120		6422
	Ликвидлы	м³	3048	1771		4819
	Эшкә яраклы	м³	1796	968		2764
шул исәптән ылыслы хужалык буенча						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	498	181,2		679,2
		мең м³	91,68	48,17		139,85
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	49,9	12,4		62,3
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	2220	528		2748
	Ликвидлы	м³	1708	453		2161
	Эшкә яраклы	м³	1181	318		1499
каты яфраклылар хужалыгы буенча						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	617,7	117,7		735,4
		мең м³	64,41	17,97		82,38
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					

Номеры	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре			Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Берән-сәрән ағачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7
	Мәйданы	га	61,8	7,8		69,6
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	1303	261		1564
	Ликвидлы	м³	852	226		1078
	Эшкә яраклы	м³	352	104		456
Йомшак яфраклылар хужалыгы буенча						
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	256,3	376,6		632,9
		мең м³	29,41	63,48		92,89
2	Кабатлану чоры	ел				
3	Ел саен файдалану күләме					
	Мәйданы	га	25,6	37,8		63,4
	сайлап алына торган запас					
	тамыр	м³	779	1331		2110
	Ликвидлы	м³	488	1092		1580
	Эшкә яраклы	м³	263	546		809

Тәрбияви кисүләр Россия ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдэләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрәндәге 626 номерлы боерыгына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары киләсе таблицада китерелде.

Урманны тәрбия кылганда кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 елдан артык	100 елдан азрак	60 елдан артык	50-60 яшь	50 елдан азрак
1	2	3	4	5	6
тоныкландырулар	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
тазартулар	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
Сирәкләүләр	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
Аркылы кисүләр	60 артык	40 артык	40 артык	30 артык	20 артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2 Б
	нарат жиләкле (II-I)	5-10	0,8	20-25	0,8	15-20	(8-9) С
			0,6	10-12	0,7	15-20	(1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8	20-30	0,8	20-25	(9-10) С
			0,6	10-12	0,7	15-20	(1-+) Б
кара жиләкле (I-II)	5-10	0,9	20-25	0,8	15-20	(8-9) С	
		0,7	10-12	0,7	15-20	(1-2) Б	
озын мүкле (III)	8-10	0,9	15-20	0,9	10-15	8С2Б	

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
			0,7	10-15	0,8	15-20	
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5-7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) С (2-3) Б
	нарат жиләкле (II-I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) С (0-2) Б
	кара жиләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) С (1-3) Б
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) С (2-4) Б
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашкан наратлы-яфраклы	нарат жиләкле (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) С (1-4) Б
	кара жиләкле (I-II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) С (3-5) Б
1.3. Яфраклы-наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агачлар саны житәрлек булганда кимендә 3 нарат)	Нарат жиләкле	3-5	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	катлаулы	3-5	–	–	–	–	(6-9) С (1-4) Б
	кара жиләкле	4-6	–	–	–	–	(5-8) С (2-5) Б
	озын мүкле	4-7	–	–	–	–	(4-7) С (3-6) Б
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары: саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
2.2. Чыршылы-яфраклы, составында чыршы өстенлек итүче: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашкан чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк 0,4	чикл. юк юк 6-7	чикл. юк 0,5	чикл. юк юк 8-12	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл. юк 0,5	30-40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Е (2-3) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	–	–	–	–	(>4) Е (<6) Б (Ос)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б.ток.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Ол. ч., б.ток.
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токымнар белән)	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Д (1-3) Лп, Яс, Е
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Ч, б.т.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Д (1-3) Ол.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							ч., б.ток.
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III-IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Д (3-4) Ол. ч., б.ток.
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыкларны формалаштыру өчен житәрлек күләмдә имән катнаша торган катлаулы утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	2-4					(5-7) Д (3-5) б.т.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы	2-4					(4-7) Д

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	имәнлекләр юкәле (III-IV; II)						(3-6) б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Д (3-6) Ол. ч, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат жиләкле-чәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	озын мүкле (III-IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) Е
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е, С

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(0-+)Ос
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
4.3. Каенлы-чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
5. Усак утыртмалары							
5.1. Усак утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
5.2. Усаклы-чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче яруссы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б II яр. (Пдр) 10Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
кушылмасы белән	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б.ток.
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.т.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Чиста юкә утыртмалары һәм	катлаулы вак үләнле юкәлекләр	5-7	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомыклыгы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
өлешчә (2 берәмлеккә кадәр) башка токымдагылар кушылмасы белән	(II-III)						ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Лп башк. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	Лп (0-1) башк. ток. (9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10)
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар катнашында	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Ол. ч. (0-3) Е, Д
	Кара зиреклек сазлыклы-зур	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	10 Ол. ч.,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		Аркылы кисүләр		Кисен-тенен яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь йомык-лығы	кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Караганнан соң	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	үләнле (III-II)						башк. ток. б.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-әре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Ол. ч., (2-4) Е. Д. др. п.
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7%ка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кисүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелде.

РФ УК 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганакларын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләменә кертелми.

Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме
(агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

мәйданы – га, запасы – мең. м³

Токым-нар төркеме	Агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителә торган күләме																			
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә агачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				Урман инфраструктурасы булдыруга билгелэнгән урман кишәрлекләрендә агач эзәрләү				БАРЛЫГЫ			
	Мәйданы	запасы			Мәйданы	запасы			Мәйданы	запасы			Мәйданы	запасы			Мәйданы	запасы		
		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Урманчылык буенча барлыгы																				
Ылыслы	2	0,4	0,3	0,3	62,3	2,75	2,16	1,50	-	-	-	-	0,3	0,05	0,03	0,01	64,6	3,2	2,49	1,81
Каты яфраклы	65	6,4	5,6	4,0	69,6	1,56	1,08	0,45	-	-	-	-	3,6	0,16	0,03	0,01	138,2	8,12	6,71	4,46
Йомшак яфраклары	162	21,0	18,6	13,2	63,4	2,11	1,58	0,81	-	-	-	-	3,4	0,21	0,10	0,06	228,8	23,32	20,38	14,07
Жәмгысе	229	27,8	24,5	17,5	195,3	6,42	4,82	2,76	-	-	-	-	7,3	0,42	0,16	0,08	431,6	34,64	29,48	20,34
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча – Баулы																				

Токым- нар төркеме	Агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителә торган күләме																			
	Өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә				Урманнарны тәрбияләгәндә агачларны кискәндә				Зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә				Урман инфраструктурасы булдыруга билгеләнгән урман кишәрлекләрендә агач әзәрләү				БАРЛЫГЫ			
	Мәйд аны	запасы			Мәйд аны	запасы			Мәйд аны	запасы			Мәйд аны	запасы			Мәйд аны	запас		
		Тамы р	ликви д	Эшк ә ярак лы		Тамыр	ликвид	Эшкә ярак лы		Тамыр	ликвид	Эшкә яраклы		Там ыр	ликв ид	Эшкә яракл ы		Тамы р	ликв ид	Эшкә ярак лы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Ылыслы	2	0,4	0,3	0,3	39,6	1,87	1,45	1,01	-	-	-	-	0,2	0,03	0,02	0,01	41,8	2,3	1,77	1,32
Каты яфраклы	19	1,3	1,1	0,8	44,5	0,99	0,69	0,29	-	-	-	-	1,7	0,07	0,02	0,01	65,2	2,36	1,81	1,1
Йомшак яфраклыла р	59	4,3	3,8	2,5	26,9	1,04	0,77	0,37	-	-	-	-	1,3	0,1	0,05	0,03	87,2	5,44	4,62	2,9
Жәмгысе	80	6,0	5,2	3,6	111	3,9	2,91	1,67	-	-	-	-	3,2	0,2	0,09	0,05	194,2	10,1	8,2	5,32
Кандыз																				
ылыслы	-	-	-	-	22,7	0,88	0,71	0,49	-	-	-	-	0,1	0,02	0,01	-	22,8	0,9	0,72	0,49
Каты яфраклы	46	5,1	4,5	3,2	25,1	0,57	0,39	0,16	-	-	-	-	1,9	0,09	0,01	-	73	5,76	4,9	3,36
Йомшак яфраклыла р	103	16,7	14,8	10,7	36,5	1,07	0,81	0,44	-	-	-	-	2,1	0,11	0,05	0,03	141,6	17,88	15,66	11,17
Жәмгысе	149	21,8	19,3	13,9	84,3	2,52	1,91	1,09	-	-	-	-	4,1	0,22	0,07	0,03	237,4	24,54	21,28	15,02

2.1.4. Кисентелэрнең яшьләре

Урман утыртмалары кисентелэрнең «Кисентелэрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яшьләре 10 нчы таблицада китерелде.

10 нчы таблица

Кисентелэрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, ш.и. яклаучы урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кергән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентелэрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсемлекләре зонасы: Урман-дала зонасы Урманлы район: РФ Европа өлешенең урман-дала районы			
Яклаучы урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	101-120
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	81-100
	Каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык)	Барысы да	61-70
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры	Барысы да	41-50

	зирек, агачсыман тал		
	Тирек (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, дилэнкеләрнең күләмнәрен, дилэнкеләрнең тоташу чорларын, киртекләр санын, кисүләрнең кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы эзерләүгә карата таләпләр РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрәндәге 474 номерлы боерыгы, «Диләнке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диләнке эшләренең технологик картасы формасын, диләнкене карау акты формасын һәм диләнкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнәндәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары киләсе таблицада китерелде.

номерлары п/п	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенең урман-далалы урман районы			
1.	Сайланма кисүләр ешлыгы, %		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисүләр өчен)	51-70	
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, га		
	Яклаучы урманнар:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	25	
	Төркемле-сайланма кисүләр	15	
	Тигез-эзлекле кисүләр	15	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	10	
	Полоса аша эзлекле кисүләр	5	
	Эксплуатация урманнары:		
	Ирекле-сайланма кисүләр	50	
	Төркемле-сайланма кисүләр	30	
	Тигез-эзлекле кисүләр	30	
	Төркемле-эзлекле кисүләр	25	
Полоса аша эзлекле кисүләр	15		

номерлары п/п	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенен урман-далалы урман районы			
3.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнен чик мәйданы, га нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		5 5 2,5 10 10
4.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнен чик киңлеге, м нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		50 50 50 100 100
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		4 4 4 4 2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	8-30 8-30 4-8 30-40 4-8	
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртекләр саны диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 50 м кадәр булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 51-150 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 151-250 м булганда диләнкеләр киңлеге (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		4тән артык түгел 3тән артык түгел 2дән артык түгел 1

номерлары п/п	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясе Европа өлешенә урман-далалы урман районы			
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми майдан (диләнкенен гомуми майданыннан) - алга таба ясалма урман торгызып Майданы 10 га артык булган диләнкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып Майданы 10 га һәм аннан азрак булган диләнкеләрдә: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел 0,3 га кадәр 0,25 га кадәр	чикләнми 5% артык түгел 15% артык түгел иң күбе 3% 0,4 га кадәр 0,3 га кадәр
9.	Сөйрәмә жир трассалары һәм диләнкедәге юллар майданы, (диләнке майданыннан %) - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	20% артык түгел 30% кадәр чикләнми

2.1.6. Урман торгызу методлары

Урман торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм РФ ТРЭМның 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерыгы белән расланган Урман торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урман торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман типлары һәм урман торгызу ысуллары шулай ук Урман торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

2.1.7. Урманнардан үзагач эзерлөү өчен файдалану вакытлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренән аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын эзерлөү гражданныр һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлегендә берничә агач материалын эзерлөү гражданныр һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртамаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач эзерлөү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утыртамаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм эзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртамаларын сату-алу

шартнамәсе нигезендә эзерлэгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисүен, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның элге пунктта күрсәтелгән чорларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүен, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның чорлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия ТРЭМның «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренә (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренә качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенең (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенең мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ УК 31 статьясы һәм «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы эзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киндәге, урманнардан чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең га

N п/п	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәмгысе
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	-	-	-
	алардан:	-	-	-
1.1	кирт салуга жәлеп ителмәгән	-	-	-
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	-	-	-
2	Ел саен кирт салу күләме	-	-	-

2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен
файдалану РФ УК 32 статясы һәм «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм
жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ
ТРЭМның боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану
турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы
белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан
файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренең
исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан
рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада
китерелде.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардан рөхсәтле файдалану параметрлары

номеры п/п	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	т	14
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	т	4,8
3.	Озын корыган ботак	мең м ³	12,9
4.	Ботаказык	т	15
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	т	15

6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	мең данә	5
----	---	----------	---

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнарда агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнарда рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнарда файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 34, 35 статьялары, 2011 елның 5 декабрдәге 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре, «Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жыләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суты һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу гражданның, юридик затлар тарафыннан эшкуарлык максатларында, шулай ук гражданның тарафыннан – шәхси ихтыяжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкуарлык эшчәнлегенә максатларында азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

Шәхси ихтыяжларда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу РФ УК 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегенә 5 нче таблицадан күрсәтелде.

2.4.1. Урманнарда азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлөк урман ресурстары эзерлэгэндө һәм дару үсөмлекләрән жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күлөмнәре 13 нче таблицада китерелде.

13 нче таблица

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерлэгэндө һәм дару үләннәрен жыеп алганда урманнардан файдалану параметрлары

номе ры п/п	Азык-төлөк урман ресурстары төре, дару үләннәре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күлөм
Азык-төлөк ресурстары			
1.	Жиләкләр нарат жиләге	т	
	мүк жиләге	т	
	күк жиләк	т	
	кура жиләге	т	11,8
	жир жиләге	т	1,5
	кара жиләк	т	
	кызыл бөрлегән	т	
	миләш, шомырт	т	60,1
	Жәмгысе	т	73,4
2.	Ак гөмбәләр	т	
	майлы	т	
	ал гөмбә	т	
	кызыл гөмбә	т	
	каен гөмбәсе	т	
	гөреждәләр	т	
	этәч гөмбәсе	т	
	баллы гөмбә	т	
	Жәмгысе	т	50,5
3.	Агач сутлары - каен	т	993
Дару чималы			
4.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, песи үләне, сәдәп гөле, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	т	0,3 (кору килеш)

Жиләк, гөмбә һәм дару чималлары уңышының 90% кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлөк урман ресурстарын эзерләү һәм дару үсөмлекләрән жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары эзерлэгэндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суты эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суты эзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары киләсе таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндөгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә извесьтылы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибәрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Эзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калырылык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага эзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләренә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын эзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Шуннан соң үсемлекләрен торгызу өчен тәнәфес ясала: чималны бер мәртәбә жыйганда (бер чорга) – 2-3 ел, ике мәртәбә – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнардан азык-төлөк урман ресурстары эзерлөү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торган урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе РФ УК 72 статьясының 3 өлөшө нигезендә урманнарны азык-төлөк урман ресурстарын эзерлөү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ УК 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлөшөндәге 3 пункттында каралган очрақлардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәргә чорга төзелә.

Урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе срогы урман хужалыгы регламентында урманнардан файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлөшөн кертә.

Ау «Ау турында һәм аучылык ресурстарын саклау турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хужалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ УК 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу РФ ТРЭМның «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очрақлары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрдәге 661 номерлы боерыгы, РФ Хөкүмәтенен «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлегенә турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) «Ау турында һәм аучылык ресурстарын саклау турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшқуарлар тарафыннан кулланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба - беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренен гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык билэмэләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары

Ел саен үткәрелә торган биотехник чаралар күләме киләсе таблицада китерелде.

Но мер ы	Чараларның төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Куяннар өчен ашату майданнары ясау	данә	10
2.	Пошилар, кыр кәжәләре өчен жимлекләр урнаштыру	данә	17
3.	Пошилар, кабан дуңгызлары, куяннар өчен тоз салынган катырлар урнаштыру	данә/кг	15/1500
4.	Пошины, кыр кәжәсен, куяннарны ашату өчен усак, тал кисү	кбм	50
5.	Аучы манаралары урнаштыру	данә	–
6.	Ашату өчен печән әзерләү	тонна	10,6
7.	Чуер ташлыклар, кошларга корткычлардан арыну урыннары кору	данә	15
8.	Кабан өчен ашату кырлары ясау	га	2
9.	Ауны чикли һәм тыя торган аншлагләр, күрсәткечләр урнаштыру	данә	15

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану РФ ТРЭМның 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боекы белән расланган Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгын алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хужалыгы эшчәнлегенә) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

номеры п/п	Файдалану төрлөрө	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Сөрүлекләр	га	42
2.	Печән чабу	га	190
3.	Авыл хужалыгы терлекләре көтү		
	а) урманда	мең га/баш	-
	б) утлавыкларда, жәйләүләрдә	га/баш	59
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр		
	– юкә	га	8376
	– үләннәр	га	507
	б) бал продуктлылыгы, шул исәптән:		
	– юкә	кг/га	100
	– үләннәр	кг/га	100
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлеге	күләме	1850

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлеге РФ УК ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан мондый файдалану (РФ УК 41 ст.) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә, әмма урман ресурсларын жыймауны күз алдында тотаткан эшчәнлек төрөнә кертелә, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән вакытлы корылмалар булдырыла, территория төзекләнделә (РФ УК 13, 41 ст.).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителә.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнә:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рәвештә ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бәйле.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми мәйданның 100 га буенча)

№ п/п	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона		Аларның чикләрендә туристлык маршрутлары (1 чм маршрутка)
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (чм) киңлегендә булган машина белән	0,15	0,02	–

№ п/п	Төзеклөндөрү элементларының аталышы	Яшел зона		Аларның чиклөрендө туристлык маршрутлары (1 чм маршрутка)
		Актив ял	Һава сулап йөрү	
1	2	3	4	5
	килү юллары			
2.	Биләмэләр эчендөгө гравийлы, өслеге 3 м (чм) кинлегендө булган юллар	1,8	0,5	–
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	–
4.	Жәяүләп йөри торган сукмаklar (чм)	–	0,04	–
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	–
7.	Янгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык әзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	–	–
10.	Чүп жыю жайланмалары (данә)	3,5	–	–
11.	Бөдрәфләр (данә)	0,18	–	–
12.	Спорт һәм уен мәйданчыклары, м ²	37	–	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, м ²	90	15	–
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	–
15.	Беседкалар (данә)	0,17	–	–
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, м ²	50	–	20

2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлегенә урманнарында хужалык эшчәнлегенә халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендәгә урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм мәйданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирэлегенең үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелмәләр исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлеге һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлеге өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектлау материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуга бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның элге төре 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә

регламентлана һәм урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урман булып житеشمәгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табиғый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыктар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегә әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү урманнарны янадан үстерү һәм урман үрчетү максатларында гамәлгә ашырыла торган эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урман үсентеләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләрне, шулай ук урмансыз диләнкеләрне, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урман урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла.

Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең районнарға бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чәчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү максатында урман кишәрлегенең аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Хәзерге вакытта Баулы урманчылыгы чикләрендә 3 даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.12. Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы нигезендә регламентлана.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен урманнардан файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемендә урман кишәрлекләренең урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылды.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре арендага бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды жирләрендә жир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләрне башкару урман утыртмаларын кисүгә, капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану 2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү максатларында файдаланучы затлар түбәндәгеләрне тәмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торуны;

житештерү эшчәнлегенә барышында жиңмерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләрен, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлаглларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы

казылма ятмаларын эшкәртүгә бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очраklarын һәм урман янғыннарнын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрэн планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрдән максималь рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы эзерләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренен аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендәгә 3 пунктнда 43, 45 статьяларда каралган очраklarда, дөүләт мөлкәтендәгә яки муниципаль мөлкәттәгә урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе жир асты байлыкларынан файдалануга лицензия гамәлдә булган срокка төзелә.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрэн башкару өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлегә урман кишәрлекләре буенча әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәгә 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлегә максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрэн башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектларын, шулай ук гидротехника корылмаларын, елга портларын, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ УК 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кергү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 21 статьясы нигезендә линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкит итүче корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлеге төре РФ Урман кодексының 45 статьясында һәм 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән

расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясә буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкәт күрсәтелгән эшләрне урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлешендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте жирләре, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлегә төрөндә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлешендә). Аталган агач материалын сату РФ Хөкүмәтенен «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәгә 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәэмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

РФ Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәгә 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендәгә тармакларынан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренен саклык зонасы киләсе таблицага

туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренең саклык зонасы

Көчәнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы линияләр белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененең һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнең күчәрләреннән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы линияләр белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнең кырый тармаклары күчәрләреннән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегеннән төпкә кадәрге су тирәлегенең бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләрененең һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык линия белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә;

продукцияне транспортка эзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык линияләр белән чикләнгән жир кишәрлеге рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянең Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенең 1994 елның 23 ноябрендәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча элекке регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә элекке максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалынан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция житештерүгә бәйле булган эшқуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре элекке учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнми) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылығы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраklar булдырылмаска тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренендә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнар дини оешмалар тарафыннан «Вөждән иреге һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдаланылырга мөмкин.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрен торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренендә исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм янадан үстерүгә карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янғыннардан сакланырга тиеш.

Урманнарны янғыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янғыннарны булдырмый калуга, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукий һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янғын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары белән расланган. Урманнарда янғын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янғыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янғыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары РФ ТРЭМның 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янғын куркынычлылыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янғын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янғыннардан саклау нәтижәләлеген арттыру максатларында Россия Урман хужалыгы федераль агентлыгының 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янғын-химия станцияләре турында нигезләмә расланды.

Баулы урманчылыгы майданының янғын куркынычы классларына бүленеше киләсе таблицада күрсәтелде.

мәйданы, га

Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Янғын куркынычлылыгы класслары буенча майданнар					Жәмгысе	Уртача класс
	I	II	III	IV	V		
1	2	3	4	5	6	7	8
Баулы урманчылыгы							
Баулы	935,0	6381,5	506,6	2140,0	1014,9	10978	2,6
Кандыз	879,3	7265,0	966,3	2043,0	1305,4	12459	2,6
барлығы	1814,3	13646,5	1472,9	4183,0	2320,3	23437,0	2,6
%	7,74	58,23	6,28	17,85	9,9	100	2,6

Урманда янғын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һава дымлылыгы һәм температурасы, жыл һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янғын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янғын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янғын чыгуга бәйле куркыныч дәрәжәсе
1	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Урманнарны янғынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янғынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисадый шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янғынның потенциал чыганаclarын исәпкә алып, янғынга каршы чаралар комплексы билгеләнде.

Янғынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме киләсе таблицада күрсәтелде.

Янғынга каршы кору буенча чаралар күләме

номеры п/п	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1. Кисәтү чаралары			
1.1	Даими күргәзмәләр һәм витриналар	данә	-
1.2	Даими стендлар	данә	-
1.3	Кисәтүче аншлаглар	данә	12
1.4	Авыл хужалыгы формироваииеләре белән кинәшмәләр	данә	зарурлыкка карап даими
1.5	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	24
1.6	Ял итү һәм тәмәке тарту урыннарын оештыру	данә	70
2. Янғыннар таралуны чикләү чаралары			
2.1	Янғынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	-
2.2	Янғынга чыдам кашаклар оештыру	км	-
2.3	Яфраклы токымнардан полосалар ясау	км	-
2.4	Полосаларны чүп-чардан һәм ылыслы шытымнардан чистарту	км	-
2.5	Минераллаштырылган полосалар ясау	км	68
2.6	Ызаннар буйлап минераллаштырылган полосалар	км	15

номеры п/п	Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
	кору		
2.7	Янгынга каршы аралыкларны, чокырларны карап тоту	км	–
2.8	Минераллаштырылган полосаларны карау	км	264
3. Юллар төзелеше			
3.1	Янгынга каршы юллар төзелеше	км	–
3.2	Күперләр төзү	данә	–
3.3	Янгынга каршы билгеләнештәге юлларны ремонтлау	км	–
3.4	Кордоннарны төзәтү	данә	–
4. Элемтә оештыру			
4.1	Элемтә линияләре төзү	км	–
4.2	Элемтә линияләрен ремонтлау	км	–
4.3	Радиостанцияләр (кәрәзле элемтә) сатып алу	данә	–
4.4	Телефоннар урнаштыру	данә	–
5. Дозор-сак хезмәте			
5.1	Метеорологик пунктлар оештыру	данә	–
5.2	Вакытлы янгын сакчыларын яллау	кеше	-
5.3	ЯХС биналары төзү	данә	–
6. Янгыннарга каршы көрәш чаралары			
6.1	I типлы ЯХС оештыру	данә	–
6.2	II типлы ЯХС оештыру	данә	–
6.3	Янгын инвентарьлары пунктларын оештыру	данә	3
6.4	III типлы ЯХС оештыру	данә	–
6.5	Ясалма сулыклар төзү	данә	–
6.6	Сулыкларга килә торган юллар кору	данә	–
6.7	Ирекле янгын сүндерүче дружиналар оештыру	исәбе/кеше	3/30
7. Янгынга каршы жайланмалар сатып алу			
7.1	Урман-янгын машинасы	данә	1
7.2	Кече урман-патруль комплексы	данә	3
7.3	Күчмә мотопомпалар	данә	4
7.4	Ранецлы янгын сүндергечләр	данә	8
7.5	Капрон янгын жиңсәләре	п. м.	-
7.6	МП-800 мотопомпалары	данә	–
7.7	Бензопычкылар	данә	–
8.	Янгын чыгу куркынычын мониторинглау		

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга жаваплылык рухында жәмәгатьчелек фикерен һәм аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре жыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янгыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янгыннарны сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаclarы барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дәүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ УК 60.1-60.10 статьялары һәм «Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2017 елның 20 маендагы 607 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала: урман яклау районнарына бүлү, дәүләт урман-патологик мониторингы, урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлык буенча башка чаралар.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман патологиясе буенча дәүләт мониторингын уздыру тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе, урман патологиясе буенча тикшерү актының формасы РФ ТРЭМның 2016 елның 16 сентябрэндәге 480 номерлы боерыгы белән расланган.

УПТ урман кишәрлекләренең агымдагы санитар һәм урман-патологик торышы турында мәғлүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман утыртмаларының үзләренең максатчан функцияләрен үтәвен тәмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысыннан килгән зыянны киметү максатында РФ ТРЭМның 2016 елның 12 сентябрэндәге 470 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хужалыгы эшләренең комплексы тасвирлана.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләре махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, ликвид булмаган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелде.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

Но мер ы	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән агачларны кисү урман утыртмаларын			Авари- яле агач- ларны жыеш- тыру	Лик- видсыз агач- ларны жыеш- тыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	Шул исәптән				
				Тоташ санитар кисү	Сайланма санитар кисү			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманчылык буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га кбм	<u>680,5</u> 29,3	<u>92,7</u> 10,9	<u>587,8</u> 18,4		<u>40,1</u>	<u>720,6</u> 29,3
2	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме	–						
	Мәйданы	га						
	Сайлана торган тамыр запасы	мең м3						
	Ликвидлы	мең м3						

Но мер ы	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән агачларны кисү урман утыртмаларын			Авари- яле агач- ларны жыеш- тыру	Лик- видсыз агач- ларны жыеш- тыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	Шул исәптән				
				Тоташ санитар кисү	Сайланма санитар кисү			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Эшкә яраклы	мең м3						
шул исәптән хужалыклар буенча								
Ылыслы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га кбм	<u>59,3</u> 2,4	-	<u>59,3</u> 2,4	-	-	<u>59,3</u> 2,4
2	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме	-	-	-	-	-	-	-
	Мәйданы	га						
	Сайлана торган тамыр запасы	мең м3						
	Ликвидлы	мең м3						
	Эшкә яраклы	мең м3						
Каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га кбм	<u>51,6</u> 1,7	-	<u>51,6</u> 1,7	-	-	<u>51,6</u> 1,7
2	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме	-	-	-	-	-	-	-
	Мәйданы	га						
	Сайлана торган тамыр запасы	мең м3						
	Ликвидлы	мең м3						
	Эшкә яраклы	мең м3						
Йомшак яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га кбм	<u>476,9</u> 14,3	<u>92,7</u> 10,9	<u>476,9</u> 14,3	-	<u>40,1</u>	<u>609,7</u> 25,2
2	Кисү яисә жыештыру чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме	-	-	-	-	-	-	-
	Мәйданы	га						
	Сайлана торган тамыр запасы	мең м3						
	Ликвидлы	мең м3						
	Эшкә яраклы	мең м3						

Искәrmә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясе тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы

организмнардан яклауны жайга салуны камиллештерү өлөшөндө Россия Федерациясе Урман кодексына үзгөрөшлөр кертү турында» 2015 елның 30 декабрөндөгө 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаклары һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгөрүгә карап үзгөртөлөргә тиеш.

УПТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараларның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараларның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5
1. Профилактика				
1.1. урман хужалыгы				
Урман патологиясе ягыннан тикшерү	га	20000	15.05 башлап 15.10 кадәр	2000
Туфрак казулар	чокыр	2000		200
Яңа киселгән агачларны (аучылык агачларын) сайлау	м ³	зарурлыкка карап		
1.2. Биотехник				
Оялыктар ясау	данә/мең га	1	15.05 башлап 15.10 кадәр	ел саен
Оялыктарны төзәтү	данә/мең га	1		
Парсыз ефәк күбәләгенә, яшел имән яфрактөргеченә каршы аттрактлы тозаклар куллану	данә	зарурлыкка карап		
Кырымскалыкларны киртәләп алу	данә/киш. урм.	5	15.05 башлап 15.10 кадәр	5
2. Башка чаралар				
Корткыч һәм авыру чыганаклары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең га	21,5	15.05 башлап 15.10 кадәр	21,5
Урманны яклау почмаклары оештыру	данә	2	15.05 башлап 15.10 кадәр	1
Ликвидсыз агачларны жыештыру (ел саен)	га	2000	15.05 башлап 15.10 кадәр	200

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганакларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү	Чараның	Уздыру чоры	Чараларның
-----------------	-------	---------	-------------	------------

	берәмлекләре	күләме		ел саен башкарыла торган күләме
Урман патологиясе ягыннан тикшерү	га	20000	10	2000
Көрәшнәң жир өсте чаралары	га	чыганаclarы барлыкка килүгә карап		

2.17.3. Урманнарны яңадан үстерүгә карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

Россия Федерациясе Урман кодексының 61 статьясының 2 п. нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) урман орлыкчылыгы;

2) урман торгызу;

3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы «Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрендәге 149-ФЗ номерлы федераль законга һәм РФ УК 65 статьясына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Урман торгызу кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман үрчетү РФ УК 63 статьясы, РФ ТРЭМның 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган Урман үрчетү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үрчетү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны тәрбия кылу РФ УК 64 статьясына, РФ ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерыгына (алга таба – Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә регламентлана.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре урманнарны урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, урман кишәрлегенән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегенән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дөүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә Россия Федерациясе Урман кодексының 81-84 статьяларында, Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дөүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясе субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының

формасын үзгөртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрлөрә; урманнарны карауның махсус төрлөрә керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренен категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуга юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренен максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтижәләлеген бәяләү дөүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия ТРЭМның 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләрә тәмамланганнан соң диләнкеләрне караганда, Россия ТРЭМның «Дөүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгөртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрәндәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дөүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгөрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү дөүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ УК 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләрә чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле
булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык	Агач токымы	Майданы, га	Киселә торган запас, м ³	Кабатлану чоры	Еллык күләме		
							Майданы, га	Киселә торган запас м ³	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
тоныкландырулар		ылыслы	Нарат	7,7	20	5	1,5	4	3
		Жәмгысе		7,7	20	5	1,5	4	3
		каты яфраклы	Имән	21,9	130	5	4,4	26	6
			Т/кәүс. имән	9,7	100	5	1,9	20	11
			Өрәңге	20,9	170	5	4,2	34	8
		Жәмгысе		52,9	400		10,5	80	8
		йомшак яфраклы	Каен	6,4	30	5	1,3	6	5
		Жәмгысе		6,4	30	5	1,3	6	5
Барлыгы		66,6	450		13,3	90	13,3		
тазартулар		ылыслы	Нарат	152	2690	10	15,2	269	18
			Чыршы	11,8	160	8	1,5	20	13
			Карагач	21	350	10	2,1	35	17
		Жәмгысе		184,4	3200		18,7	324	17
		каты яфраклы	Имән	20	390	5	4	78	20
			Өрәңге	140,1	1940	5	28	388	14
		Жәмгысе		160,1	2330		32	466	15
		йомшак яфраклы	Каен	6,2	130	5	1,2	26	22
Усак	58,3		1250	5	11,7	250	21		

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, м ³	Кабатлану чоры	Еллык күләме			
							Мәйданы, га	Киселә торган запас м ³		
								гомуми	1 гектардан	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
			Юкә	0,9	20	5	0,2	4	20	
		Жәмгысе		65,4	1400		13,1	280	21	
Барлыгы		410,3	6930		63,9	1070	63,8			
Яшь үрентеләр арасында караулар буенче барлыгы										
		ылыслы	Нарат	159,7	2710		16,7	273	16	
			Чыршы	11,8	160		1,5	20	13	
			Карагач	21	350		2,1	35	17	
Жәмгысе				192,5	3220		20,2	328	16	
		каты яфраклы	Имән	41,9	520		8,4	104	12	
			Т/кәүс. имән	9,7	100		1,9	20	11	
			Өрәңге	161	2110		32,2	422	13	
Жәмгысе				212,6	2730		42,5	546	13	
		йомшак яфраклы	Каен	12,6	160		2,5	32	13	
			Усак	58,3	1250		11,7	250	21	
			Юкә	0,9	20		0,2	4	20	
Жәмгысе				71,8	1430		14,4	286	20	
Урманчылык буенча барлыгы					476,9	7380		77,1	1160	15
шул исәптән кишәрлек урманчылыктары буенча										
Тоныкландыру	Баулы	ылыслы	Нарат	5,6	20	5	1,1	4	4	
		Жәмгысе		5,6	20	5	1,1	4	4	
		каты яфраклы	Имән	10,4	50	5	2,1	10	5	
			Т/кәүс. имән	9,7	100	5	1,9	20	10	
			Өрәңге	15,1	130	5	3,0	26	9	

Урманнарны тәрбия кылу төрлөре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык	Агач токымы	Мәйданы, га	Киселә торган запас, м ³	Кабатлану чоры	Еллык күләме		
							Мәйданы, га	Киселә торган запас м ³	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Жәмгысе		35,2	280		7,0	56	8
		йомшак яфраклы	Каен	4,7	20	5	0,9	4	4
		Жәмгысе		4,7	20	5	0,9	4	4
Тоныкландыру, барлыгы				45,5	320		9,0	64	7
тазартулар	Баулы	ылыслы	Нарат	72,3	1050	10	7,2	105	27
			Чыршы	3,1	50	8	0,4	6	15
			Карагач	9,8	190	10	1,0	19	19
		Жәмгысе		85,2	1290		8,6	130	15
		каты яфраклы	Имән	4,1	30	5	0,8	6	7
			Өрәңге	91,4	1130	5	18,3	226	12
		Жәмгысе		95,5	1160		19,1	232	12
		йомшак яфраклы	Каен	6,2	130	5	1,2	26	21
			Усак	40,8	780	5	8,2	156	19
			Юкә	0,9	20	5	0,2	4	20
		Жәмгысе		4,7	930		9,6	186	19
		Барлыгы чистартулар				228,6	3380		37,2
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы				274,1	3700		46,2	612	13
Тоныкландыру	Кандыз	ылыслы	Нарат	2,1	-	5	0,4	-	-
			Жәмгысе		2,1	-	5	0,4	-
		каты яфраклы	Имән	11,5	80	5	2,3	16	7
			Өрәңге	5,8	40	5	1,2	8	7
		Жәмгысе		17,3	120		3,5	24	7

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык	Агач токымы	Майданы, га	Киселә торган запас, м ³	Кабатлану чоры	Еллык күләме		
							Майданы, га	Киселә торган запас м ³	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Йомшак яфраклы	Каен	1,7	10	5	0,4	2	6
		Жәмгысе		1,7	10	5	0,4	2	6
Тонькландыру, барлыгы				21,1	130		4,3	26	6
тазартулар	Кандыз	ылыслы	Нарат	79,7	1640	10	8,0	164	21
			Чыршы	8,7	110	8	1,1	14	13
			Карагач	11,2	160	10	1,1	16	14
		Жәмгысе		99,6	1910		10,2	194	19
тазартулар	Кандыз	каты яфраклы	Имән	15,9	360	5	3,2	72	23
	Өрәңге		48,7	810	5	9,7	162	17	
	Жәмгысе			64,6	1170		12,9	234	18
		Йомшак яфраклы	Усак	17,5	470	5	3,5	94	27
		Жәмгысе		17,5	470	5	3,5	94	27
Барлыгы чистартулар				181,7	3550		26,6	522	20
Кишәрлек урманчылыгы буенча барлыгы				202,8	3680		30,9	548	18

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7%ка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чаралар үткөрү таләп ителгән майданнарның зурлыклары 17 нче таблицادا күрсәтелде.

17 нче таблица

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның нормативлары һәм параметрлары

мәйданы, га

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган утыртмалар	Киселгән урыннар	Ачык урыннар	Жәмгысә				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урманчылык буенча барлыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	50,2	140,8	210,8	401,8	2500,5	-	2989,8	299,0
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	44,6	107,3	162,7	314,6	1233,6	-	1610,9	140,9
катнаш, барлыгы	-	-	-	-	-	-	-	-
табигый урман торгызу, барлыгы	5,6	33,5	48,1	87,2	590,0	-	677,2	57,8
ш.и. шытым саклау		7,7		7,7	149,7	-	157,4	15,7
үрентене тәрбия кылу						-		
Минераллаштыру					349,2	-	349,2	0,2
Табигый урман	5,6	25,8	48,1	79,5	768	-	872,3	41,9

Күрсөткөчлөр	Урман үсөмлеклөрө капламаган жирлөр				Тоташ килэнкелөрө	Урман үрчөтү	Барлыгы	Ел саен башкарыла торган күлөм
	Көөк-лөр һәм һалак булган уртыртмалар	Кисел-гөн урыннар	Ачык урыннар	Жәмгысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
торгызу (табигый үстөрү)								
шул исәптән кишәрлек урманчылыклары буенча								
Баулы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	25,9	50,6	61,3	137,8	150,0	-	287,8	28,8
шул исәптән түбөндөгө ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	20,3	35,7	25,9	81,9	106,0	-	187,9	18,8
катнаш, барлыгы	-	-	-	-	-	-	-	-
табигый урман торгызу, барлыгы	5,6	14,9	35,4	55,9	44,0	-	99,0	10,0
ш.и. шытым саклау	-	7,7	-	7,7	5,0	-	12,7	1,3
үрентене тәрбия кылуу	-	-	-	-	-	-	-	-
Минераллаштыру	-	-	-	-	2,0	-	2,0	0,2
Табигый урман торгызу (табигый үстөрү)	5,6	7,2	35,4	48,2	37,0	-	85,2	8,5
Кандыз								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	24,3	90,2	149,5	264,0	1000,0	-	2411,5	241,2
шул исәптән түбөндөгө ысуллар белән ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	24,3	71,6	136,8	232,7	454,0	-		
катнаш, барлыгы	-	-	-	-	-	-		
табигый урман торгызу, барлыгы	-	18,6	12,7	31,3	546,0		1220,9	122,1
ш.и. шытым саклау	-	-	-	-	64,0	-	577,3	57,7
Минераллаштыру	-	-	-	-	157,0	-		
Табигый урман торгызу (табигый үстөрү)	-	18,6	12,7	31,3	325,0	-	333,6	33,4

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урман торгызу эшләренен күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрақ-типологик шартларга бәйле. Технологияләр нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хужалыгын механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшләнгән урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач тоқымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, мәйданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган криетрияләр һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнен үзенчәлекләре

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясендә урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенен Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентының әлеге бүлегендә китерелгән нормативлар Россия Федерациясенен Европа өлешендәге Урман-дала зонасы Урман-дала районына туры килә.

3 БҮЛЕК. Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр

3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Урманнарны максатчан билгеләнеш төрлөрө һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр
1	2	3
1.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) урман утыртмаларын тоташ кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 4) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;
2.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар Россия Федерациясе субъектлары милкендәге, гомуми файдаланудагы тимер юл, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары а) урман паркы зоналары	Урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәреү тыела. Тыела: 1) техник регламентта каралганнан кинрәк итеп линияле корылмалар кисү; 2) урман түшәмәсен белән мүк жыю һәм эзерләү. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл-хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капитал төзелеш объектларын урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;

номеры п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләмэләр
1	2	3
	б) яшел зоналар	б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгын алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, гидротехника корылмаларыннан, элемент линияләреннән, электрүткәргеч линияләрдән, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре; б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
3.	Кыйммәтле урманнар	Урман үсентеләрен тоташ кисүләр тыюла, сайланма кисүләр үзләренә яклау урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итә торган үзлекләрен югалта баручы урман утыртмаларын алмаштыруны тәмин итмәгән очраклардан тыш. Тыела: 1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш; 2) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
4.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә.

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмэләр

Махсус якланучы урман кишәрлекләренә хокукый режимы РФ УК 102, 107 статьялары, Рослесхозның «Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус якланучы урман кишәрлеге төрләре буенча чикләмәләр

номеры п/п	Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәклекләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 107 статьясының 2 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) әлеге Кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очраклардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткәреү; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш. 3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләрнең яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлыклы урман кишәрлекләре	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшкәртү; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан жир һәм аларның майданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр түбәндәге таблицада китерелде.

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
1.	Агач әзерләү	Файдалану өчен исәпкә алынган диләнкене (агач материалы алуның мөмкин булган күләменнән) артып китә торган күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		<p>бозып, агач материалы эзерләү тыела. (РФ УК 29 ст. 4 өл.) РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы эзерләү кагыйдәләре нигезендә:</p> <p>а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми;</p> <p>б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнәгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми;</p> <p>в) юлларны, күперләргә һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче челтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләргә, елгаларны саклау мөһим;</p> <p>г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланырга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела.</p> <p>д) чик, квартал, диләнке баганаларын һәм башкаларын, агачларда һәм түмәлләрдәге тамгаларны, ярлыкларны һәм саннарны бетерү яисә зарарлау тыела;</p> <p>е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Агач материалы эзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланырга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганакларын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела;</p> <p>ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач үзагач эзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач үзагач эзерләү рөхсәт ителми;</p> <p>з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агач материалын диләнкедә калдыру рөхсәт ителми;</p> <p>и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарда агач материалы чыгару, тарттыру рөхсәт ителми;</p> <p>к) диләнке чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми;</p> <p>л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми.</p> <p>Диләнкеләрдә үзагач эзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.</p> <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		<p>Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланырга тиешле.</p> <p>Агач материалы эзерләгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.</p>
2.	Чәер эзерләү	<p>Түбәндәгеләргә кирт салу тыела:</p> <p>а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына;</p> <p>б) урман янғыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына;</p> <p>в) Россия Федерациясе законнары нигезендә үзгач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләp рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына;</p> <p>г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюc агачларына, орлыклыclarга, орлык чәчәклекләренә һәм полосаларына (2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).</p>
3.	Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу	<p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләpнең түбәндәге төрләрен куллану тыела:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; – наркотик матдәләp дип танылучыларны; – агачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыclarның төрләp (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. <p>Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләp белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләp нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыclarы буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0гә тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагызын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); – агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); – урманнарда табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урман түшәмәләрен жыярга рөхсәт ителми (20 пункт).
4.	Азык-төлөк урман ресурслары эзерләү һәм дару	Төрләp Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл китабына кертелгән яки наркотик матдәләp булып

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрә	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
	үләннәре жыю	<p>саналган гөмбәләрне һәм кыргый үсүче үсемлекләрне эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми.</p> <p>Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин.</p> <p>2011 елның 5 декабрәдәгә 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (14 пункт); – чикләвекләрне эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (15 пункт); – гөмбәләр эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (16 пункт); – каен суты эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәренә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (17 пункт); – башка төрлә азык-төлек ресурслары эзерләү аларның үрентеләре торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләрне тамырлары белән өзеп алырга, яфракларына (ботакларына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (18 пункт).
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә аучылык хужалыгы өлкәсендәгә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру тыела (РФ УК 105 ст. 3 өл. 2 пункты).
6.	Авыл хужалыгы алып бару	<p>Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 104 ст. 1 өлешендәгә 3 пункты).</p> <p>Яклаучы урманнарның яр бие чикләрендәгә жирләрне сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 ст. 17 өлешендәгә 1, 3 пунктлары).</p> <p>Урман паркы зоналарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәгә 3 пункты).</p> <p>Яшел зоналарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5 өлешендәгә 2 пункты).</p> <p>Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5.1 өлеше).</p> <p>Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлеше).</p> <p>Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, тыюлыклы урман кишәрлекләреннән гайре, печән чабу һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		(РФ УК 107 ст. 2.1 өлеше).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капلامын һәм туфрак зарарлау;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлегенә мәйданнарның һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты).</p> <p>Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ УК 103 ст. 5 өлеше, 104 ст. 1 өлеше, 105 ст. 3 өлешендәге 1 пункты).</p>
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	<p>Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланьрга тиеш (РФ УК 41 ст. 3 өлеше).</p> <p>2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану эйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); – вакытлы корылмаларны, физкультура-савыктыру, спорт һәм спорт-техника корылмаларын вакытлыча урнаштыру барыннан элек агачсыз һәм куаксыз урыннарда, ә мондый урыннар булмаганда – артык кыйммәтле булмаган агачлар белән капланган, урманнарны үзләштерү проектында билгеләнгән урыннарда рөхсәт ителә (8 пункт).
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	<p>Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми:</p> <p>а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны;</p> <p>б) табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны;</p> <p>в) кыйммәтле урманнарны;</p> <p>г) махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны (2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләренен 30 пункты).
10.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	<p>2011 елның 05 декабрдәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) жирләр файдаланыла. – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен –үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); – РФ УК 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тыела.
11.	Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	<p>2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан урман үсемлекләренен утырту материалын үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә:</p> <ul style="list-style-type: none"> урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләрен, шулай ук урмансыз диләнкеләрен, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урманнар урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла (11 пункт); урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренен нормаль орлыклары кулланыла (12 пункт); урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен районнарда бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чөчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела (13 пункт); <p>Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чөчкөннәр) үстерү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тыела.
12.	Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр	<p>Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә файдалы казылма ятмаларын эшләр тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 4 пункты).</p> <p>Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр максатларында файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләр, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, жәйге чорда яңа киселгән агачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау;</p> <p>б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру;</p> <p>в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау;</p> <p>г) урманнарны төзелеш, сәнәгать, агач, көнкүреш һәм бүтән калдыклар, чүпләр белән чүпләр;</p> <p>д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>е) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап, шул исәптән урман кишәрлегеннән читтә транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр буенча файдалану тәртибенен 18 пункты).</p>
13.	Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү	<p>Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау;</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		<p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтәге янәшә урнашкан территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) тапшырылган урман кишәрлеге һәм тиешле сак зоналарынан читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең 15 пункты).</p> <p>Урман паркы зоналарында урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 5 пункты).</p>
15.	Агач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	<p>Яклаучы урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ УК 14 ст. 2 өлеше).</p> <p>Урманнарны үзгәч һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) жир өсте һәм туфрак эче су агынтыларын бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә янәшә торучы территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеге майданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;</p> <p>г) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренең 6 пункты).</p>
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	<p>Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми:</p> <p>а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау;</p> <p>б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү;</p> <p>в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы</p>

номеры п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР
1	2	3
		территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтәп керү.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия Табигать министрлыгының «Дәүләт урман реестрын алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрдәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ДУР формасы буенча яңартыла.